

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra obecné zootechniky a etologie



**Signální psi a charakteristika jejich interakce s osobami
se sluchovým postižením**

Bakalářská práce

Autor práce: Veronika Snozová

Obor studia: Zoorehabilitace a asistenční aktivity se zvířaty

Vedoucí práce: Ing. Kristýna Machová

© 2018 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Signální psi a charakteristika jejich interakce s osobami se sluchovým postižením" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 4. 2018 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své práce Ing. Kristýně Machové za odborné vedení a stanovování termínů, které hnaly mou práci kupředu. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, zejména matce, přátelům a příteli za neutuchající podporu během celého studia i psaní této práce. V neposlední řadě Doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc. za pomoc při shromažďování zdrojů a také Mgr. Daně Vykoukalové za zájem a podporu.

Signální psi a charakteristika jejich interakce s osobami se sluchovým postižením

Souhrn

Tato práce shromažďuje dostupné informace na téma signální psi pro osoby se sluchovým postižením.

V úvodu práce budete seznámeni se základními charakteristikami sluchového postižení, jako je jeho prevalence, klasifikace a také kompenzace, do níž mimo jiné patří také signální pes. Následuje rozdělení asistenčních psů, kde je uvedeno, že asistenčním psem je pes pomáhající osobě s určitým znevýhodněním v překonávání různých překážek, ve věcech, které daný jedinec potřebuje. Text je zaměřen také na popis využití jednotlivých druhů těchto psů a jsou v něm uvedeny úkony, které jsou s daným asistenčním psem spojené.

Signálním psům je věnována samostatná kapitola a několik dalších dílčích kapitol. V práci se dočtete, že signálním psem pro osoby se sluchovým postižením je pes vycvičený k označování zvuků, které by člověka s postižením sluchu mohly minout. Takovými zvuky jsou kupříkladu ťukání na dveře, dveřní zvonek, brečící dítě, osoba volající jméno majitele psa, troubící auto, pískající čajová konvice, budík a několik dalších. Obsahem kapitoly o signálních psech je také popis, jak pes zvuky signalizuje. Většinou se jedná o fyzický kontakt a přecházení od zdroje zvuku k majiteli, kromě signalizace požárního alarmu, kdy pes upozorní svého majitele dotekem, ale zůstává u něj z důvodu bezpečnosti.

Další kapitolou je výběr, výcvik a financování signálních psů. Výběr probíhá na základě požadavků budoucích majitelů, testů temperamentu a zkoumání zdravotních předpokladů. Signální pes může být malý i velký, jakéhokoli plemene, či může být dokonce křížencem z psiho útulku. Vždy však musí být pečlivě vybrán pro následný výcvik, ve kterém musí zvládnout základní poslušnost i speciální úkony spojené se signalizací. Následuje podkapitola zabývající se získáváním prostředků na výcvik signálních psů, kteří se financují z veřejných sbírek, dotací, sponzorských darů a grantů.

V závěru této práce se dozvíte o vlivu signálních psů na kvalitu života jejich majitele, který je patrný v aspektech sociálních, psychologických a fyzických, jako například vliv na sociální interakce, sebevědomí, nezávislost, bezpečí či zdraví.

Klíčová slova: pes, signální psi, výcvik, sluchové postižení, neslyšící

Hearing Dogs and Characteristics of Their Interactions with Persons with Hearing Impairment

Summary

This bachelor thesis gathers available information about hearing dogs for persons with hearing impairment.

In the beginning of the work you will be introduced to basic characteristics of hearing impairment, such as its prevalence, classification and compensation including hearing dogs. Then follows classification of assistance dogs, where it is reported that the assistance dog is an animal helping a person with a certain disability in overcoming various obstacles and during tasks, which the individual needs. Also, this work is focused on the description of the use of these dogs and tasks that are associated with a certain type of assistance dogs are described.

There is a separate chapter about hearing dogs and several other chapters involving information about them. Hearing dog is a dog trained to alert sounds that could be missed by a person with hearing disability. For example door knocking, doorbell, crying baby, a person calling the owners name, car honk, whistling teakettle, alarm clock and several others. The chapter about hearing dogs also involves the way how dogs alert their handler about the sounds. Mostly it is done by physical contact and walking between the sound source and the owner, except for the fire alarm. In that case the dog alerts his owner by touch and remains with him for safety reasons.

The next chapter describes the selection and training of hearing dogs. The selection is based on future owners' demands, temperament tests, and health assumptions. Hearing dog can be small or large. It can be any breed, or even a mixed breed from a dog shelter. However, the dog must always be carefully selected for follow-up training, including obedience training and special training of alerting. Another subchapter focuses on raising funds for the training of hearing dogs, funded by public collections, subsidies, sponsorship donations and grants.

In the end of this work you will be introduced to the impact of hearing dogs on quality of life of their owners, which is evident in social, psychological and physical aspects, such as influence on social interactions, self-confidence, independence, safety or health.

Key words: dog, hearing dogs, training, deaf, hearing impairment

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Cíl práce	2
3 Literární rešerše	3
3.1 Sluchové postižení	3
3.1.1 Klasifikace sluchového postižení	3
3.1.2 Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením.....	4
3.2 Asistenční psi	5
3.2.1 Historie asistenčních psů.....	5
3.2.2 Dělení asistenčních psů dle Assistance Dogs International	7
3.2.3 Dělení asistenčních psů dle terminologie užívané v ČR	9
3.3 Signální pes	10
3.3.1 Charakteristika	10
3.3.2 Způsob využití.....	10
3.3.2.1 Označení zvuků	11
3.4 Výběr , výcvik a financování signálního psa.....	12
3.4.1 Testování temperamentu	12
3.4.2 Hodnocení chování v kotci.....	20
3.4.3 C-BARQ Test.....	21
3.4.4 Zdravotní předpoklady	22
3.4.5 Výcvik	23
3.4.6 Financování signálního psa	24
3.5 Interakce signálních psů s osobami se sluchovým postižením	26
4 Závěr.....	32
5 Seznam použité literatury.....	33
5.1 Literatura.....	33
5.2 Internetové zdroje	39
6 Seznam tabulek	40

1 Úvod

Psi jsou propojeni s člověkem již po více než 14 000 let. Pes domácí (*Canis familiaris*) byl během domestikace vystaven velkému tlaku selekce, což vedlo ke změnám v morfologii i chování. Došlo ke změně velikosti, dále délky končetin a délky čenichu, velikosti a postavení uší a ke změně typu srsti a držení ocasu. Domestikační změny pomohly „sestavit“ psa, který je fyzicky schopnější ve vykonávání určitých úkolů jako je například lov hlodavců (skupina teriérů) nebo vystavování zvěře (skupina ohařů). Další úkoly, které je možné plnit díky vyšlechtěným plemenům, zahrnují například vyhledávací a záchranářskou práci či detekci látek jako jsou drogy nebo výbušniny.

Domestikace psa přinesla také širokou kategorii služebních psů pro asistenci lidem s fyzickým a psychickým postižením, která zahrnuje vodící psy, signální psy pro osoby se sluchovým postižením, psy pro lidi na invalidních vozících a terapeutické psy.

Asistenční psi jsou speciálně vycvičení pomocníci pro osoby s postižením nebo zdravotním znevýhodněním. Umožňují těmto lidem mít kvalitnější, plnohodnotný život, se snahou ho co nejvíce přiblížit životu bez handicapu. Nicméně je potřeba počítat s faktem, že se jedná o zvíře, které potřebuje určitou péči, a představuje také finanční zátěž. Je tedy velmi důležité promyslet si, zda to daný člověk zvládne a jestli je pro něj pes to pravé.

Signální pes pro osoby se sluchovým postižením je jedním z několika druhů asistenčních psů. Jeho uplatnění při signalizování zvuků neslyšícím nebo nedoslýchavým osobám je patrné již z jeho názvu. V životě je velmi platným společníkem těchto osob a pomáhá jim nejen s označováním zvuků, ale také s aspekty sociálními, psychologickými a fyzickými, jako jsou například sociální interakce, sebevědomí, nezávislost, bezpečí či zdraví.

Tato práce seznamuje se základními informacemi o sluchovém postižení a jeho kompenzaci, s rozdělením a charakteristikou asistenčních psů a charakteristikou signálního psa pro osoby se sluchovým postižením. Uvádí také historii v souvislosti s asistenčními psy. Popisuje způsob využití signálního psa pro osoby se sluchovým postižením, stejně jako způsob signalizace zvuků. Dále se věnuje aspektům výběru, výcviku a financování těchto psů. Jelikož signální pes je nedílnou součástí života svého majitele, má také vliv na kvalitu jeho života, čímž se zabývá poslední kapitola práce.

2 Cíl práce

Cílem práce je zmapovat aktuální dostupné informace v oblasti signálních psů, shrnout základní informace o sluchovém postižení a jeho kompenzaci a dále popsat funkci, využití a výcvik, stejně jako financování těchto psů.

3 Literární rešerše

3.1 Sluchové postižení

Ztrátu sluchu má podle Světové zdravotnické organizace (WHO) 360 milionů lidí na celém světě a 32 milionů z nich jsou děti. Jde tedy o více než 5 % populace. Pokud však jde o ztrátu sluchu, není tím myšlena pouze definitivní ztráta tohoto smyslu.

Za osobu se ztrátou sluchu se považuje člověk, který není schopen slyšet stejně dobře, jako člověk se zdravým sluchem. Což znamená, že nemá prahovou hodnotu slyšení 25 dB nebo lepší v obou uších, jako je tomu u zdravého jedince (WHO, 2017).

3.1.1 Klasifikace sluchového postižení

Poškození sluchu se dá klasifikovat od mírného, až po hluboké. Přesněji jde tedy o poškození sluchu mírné, střední, těžké či hluboké (Boltyenkov, 2014; WHO, 2017). Můžeme se také setkat s názvoslovím lehká nedoslýchavost, středně těžká nedoslýchavost, těžká nedoslýchavost, velmi těžká nedoslýchavost a praktická hluchota (Lejska, 2003).

Za normální sluch (0 - 20 dB) se považuje slyšení nejslabších zvuků, to znamená, že člověk bez problémů rozumí například šeptané řeči, slyší tikot hodinek nebo šumění listů ve větru. Lehká (20 - 40 dB) až středně těžká nedoslýchavost (40 - 60 dB) pak způsobuje komunikační obtíže v hlučném prostředí, kde například hovoří více lidí najednou a podobně. Při těžké (60 - 80 dB) až velmi těžké nedoslýchavosti (80 - 90 dB) se bez vhodných kompenzačních pomůcek objevuje jen velmi špatná, nebo žádná reakce na mluvenou řeč či hlasitější zvuky, jako jsou zvuk vysavače, hudba z reproduktoru a tak dále. Za praktickou hluchotu se považuje stav sluchu přesahující ztráty 90 dB, to znamená, že člověk neslyší a nereaguje na zvuky, jako je hluk motoru auta ve vyšších obrátkách, hluk způsobovaný sekačkou na trávu a podobné zvuky. (Horáková, 2012).

Při návratu k rozdělení dle WHO vypadá klasifikace ztráty sluchu takto:

Tab. 1 - Klasifikace ztráty sluchu (WHO, 2017)

Úroveň sluchu v decibelech	Název kategorie ztráty sluchu
26 - 40 dB	Mírné poškození sluchu
41 - 60 dB	Střední poškození sluchu
61 - 80 dB	Těžké poškození sluchu
81 dB a více	Hluboké poškození sluchu

3.1.2 Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením

Poškození sluchu, stejně jako jakékoli jiné znevýhodnění se dá kompenzovat určitými pomůckami. Nejčastější jsou různé typy naslouchadel.

Většina naslouchadel může být rozdělena na ty, co se nosí za uchem, v uchu, ve sluchovém kanálku a ty nejmenší, které jsou zcela schované ve zvukovodu (Douek, 2014). Bez ohledu na to o jaký typ naslouchadla jde, se sluchadlo skládá z mikrofону, přijímače nebo zesilovače s ovládáním hlasitosti, dále z miniaturního reproduktoru, baterie a sluchátka, ze kterého vychází pro příjemce výsledný zvuk do jeho ucha (Marschark and Hauser, 2012).

Další možností kompenzace sluchového postižení je kochleární implantát. Jedná se o biomedicínskou pomůcku, která funguje na principu elektrických impulzů, které stimulují sluchový nerv (Castellanos et al, 2016). Ching a Cupples (2015) popisují, že na rozdíl od sluchadla, systém kochleárního implantátu využívá strategie zpracování, které filtrují nepřetržitě spektrum řeči do několika jednotlivých pásem, extrahují strukturu krátkodobé amplitudy každého pásma a používají je k řízení stimulačních hladin elektrod, které jsou umístěny v blízkosti bazilární membrány uživatele.

Pokud má člověk bilaterální poškození sluchového nervu, může mu pomoci kmenový implantát (Matthies et al., 2014). Jak napovídá název, jedná se o implantát v mozkovém kmeni. Herrmann et al. (2015) píší, že přístroj stimuluje kochleární jádra pomocí pole povrchových elektrod. Kochleární jádra jsou nervové struktury uvnitř mozkového kmene, nazývané též jako sluchová jádra. Přes tato jádra vede za normálních okolností sluchová dráha, tedy sluchový nerv. Sluchová dráha pak pokračuje do středního mozku, talamu a primární sluchové kůry, která se nachází v koncovém mozku, kde sluchová dráha končí. Stimuly jsou řízeny externím procesorem naprogramovaným pomocí strategií zpracování a stimulace vyvinutých pro kochleární implantáty.

Horáková (2012) uvádí, že neslyšícím osobám mohou pomáhat také pomůcky, které transformují zvukový podnět na vibrační nebo světelný. Jsou to na příklad světelné zvonky, vibrační a světelné budíky nebo hodinky a minutky pro osoby se sluchovým postižením. Dalšími pomůckami, které usnadňují život těmto lidem, jsou televizní technika, teletext, skryté titulky, počítače, internet, multimediální programy, mobilní telefony a tak dále. Pomáhat mohou také pomůcky usnadňující vnímání mluvené řeči či sledování televize. Jedná se např. o bezdrátovou indukční smyčku, bezdrátové zařízení pro poslech zvuku, bezdrátový nebo psací telefon a podobně.

Kromě všech těchto kompenzací může být určitou pomocí pro člověka se sluchovým postižením také signální pes.

3.2 Asistenční psi

Asistenční pes je zvířetem, které nějakým způsobem pomáhá člověku s jeho znevýhodněním. Kromě specifických úkonů, které pes vykonává pro člověka s daným postižením, se tento pes také podílí na zvýšení kvality života svého majitele, pomáhá mu dosáhnout nezávislosti, ale také sociálního kontaktu (Sachs-Ericsson et al., 2002; Rintala et al., 2008; Audrestch et al., 2015).

Co se dá pod pojem asistenční pes zahrnout, však není zcela jednoznačné, a to z důvodu rozdílné terminologie mezinárodních organizací i výcvikových subjektů působících v České republice. Některé překlady uvedeného termínu souhrnně obsahují vodící psy pro nevidomé a slabozraké, psy pro osoby s problémy s mobilitou, pro klienty neslyšící a nedoslýchavé, pro osoby se záchvatovitými onemocněními či psychickými bariérami a problémy. Jiné organizace termínem asistenční pes označují pouze psy vycvičené na pomoc tělesně postiženým osobám používajícím invalidní vozík (Galetová, 2008).

3.2.1 Historie asistenčních psů

Zakládání organizací pro výcvik asistenčních psů

Walther et al. (2017) ve své studii rozdělili organizace zaměřené na asistenční psy dle roku založení na ty, které byly založeny před rokem 1980, následovaly organizace založené v letech 1981 – 2000 a nakonec 2001 – 2014. K organizacím vzniklým před rokem 1980 přiřazují primárně poskytování vodících psů a signálních psů pro osoby se sluchovým postižením. Druhé časové rozmezí označují za období rozvoje nových rolí psích pomocníků a poslední období je dle nich obdobím, kdy se nové role asistenčních psů začínají rozrůstat.

Dle výzkumu od Sachs-Ericsson et al. (2002) bylo využívání speciálně trénovaných psů pro asistenci lidem s jiným než zrakovým postižením v počátcích přibližně před dvaceti pěti lety. Jelikož se však jedná o studii z roku 2002, dnes tomu je přibližně čtyřicet let. V polovině sedmdesátých let byly zahájeny programy zaměřené na výcvik servisních psů pro osoby s tělesným postižením a na výcvik signálních psů pro osoby hluché nebo nedoslýchavé

(Sachs-Ericsson et al., 2002). Walther et al. (2017) ovšem uvádí, že v USA jsou tři organizace založené již v roce 1948, které předávají primárně vodící psy, ale jedna z nich trénuje také asistenční psy pro osoby s tělesným postižením, psy jako pomocníky osob s psychickými poruchami a signální psy pro osoby se sluchovým postižením. V sedmdesátých letech byla v USA založena další tři zařízení, která se zúčastnila šetření. Ta dnes předávají především psy pro osoby tělesně postižené, ale všechna tato zařízení také někdy předala signální psy pro osoby se sluchovým postižením. Od osmdesátých let se využití psů pro osoby s tělesným postižením a sluchovým postižením zvyšuje (Hart et al., 1996).

Pokud se týče akreditovaných organizací cvičících signální psy pro osoby se sluchovým postižením v Severní Americe, vážený medián roku založení těchto organizací (vážený mediánem počtu psů předaných v každé z rolí v každém zařízení v průběhu roku 2013) byl rok 1975. Odpovídajícím číslem v mezinárodním měřítku je rok 1982 (Walther et al., 2017). Kupříkladu organizace Hearing Dogs for Deaf People, která se nachází v Anglii, byla založena právě roku 1982 (Audrestch et al., 2015). Organizace ve zbytku světa zároveň umístily mnohem více signálních psů než ty v Severní Americe. Z pěti reagujících neakreditovaných zařízení v USA, která umísťují signální psy pro osoby se sluchovým postižením, byl zjištěn jako vážený medián roku založení rok 1999. Z předchozího vyplývá, že roky založení všech zařízení, která v současné době trénují a umísťují psy v různých rolích, se pro Evropu a USA výrazně neliší (Walther et al., 2017).

Rozvoj využívání asistenčních psů

Role psů v podpoře lidí s postižením neustále roste (Walther et al., 2017). Zvýšilo se využívání psů v mnoha různých terapeutických, asistenčních a emocionálně podpůrných rolích (Parenti et al., 2013).

V USA počet předaných psů rychle rostl, nicméně v posledních letech se růst zpomalil. U akreditovaných organizací v USA je celkový nárůst počtu předaných psů od roku 2013 do roku 2014 pouze 3%. Ve středních a východních státech byl dokonce zaznamenán pokles počtu psů o 2 %. Jižní státy měly 12% nárůst celkového počtu psů předaných v roce 2014 v porovnání s rokem 2013. V západních státech to bylo 6 %. V celé Severní Americe se od roku 2013 do roku 2014 počet psů předaných akreditovanými organizacemi zvýšil o 4 %. U neakreditovaných organizací byl nárůst 14%.

Zařízení v Evropě vykazovala mezi rokem 2013 a 2014 nejvyšší tempo růstu s celkovým nárůstem počtu předaných psů o 23 %. Ke zvýšení počtu předání došlo také u pěti

respondentů výzkumu z Austrálie, o 9 % a Asie, o 5 %. Dalších pět respondentů z Kanady oznámilo zvýšení o 16 %.

Četnost předávání signálních psů pro osoby se sluchovým postižením v USA oproti předešlým rokům neroste. Přesto v předávání těchto psů stále pokračuje malý počet zařízení s dlouhou tradicí (Walther et al., 2017). Naopak v Anglii je zvýšená poptávka po trénovaných servisních psech od organizací jako je Dogs for Good a Hearing Dogs for Deaf People (Hall et al., 2017). Organizace Hearing Dogs for Deaf People vycvičila přes 1600 psů a v současnosti má v Anglii přes 750 fungujících partnerství mezi člověkem a jeho signálním psem.

3.2.2 Dělení asistenčních psů dle Assistance Dogs International

Assistance Dogs International (2017) dělí asistenční psy do tří skupin. Jsou to psi vodící, kteří jsou určeni pro osoby nevidomé a osoby se zrakovým postižením, dále psi signální (hearing dogs), jež jsou určeni osobám se sluchovým postižením a psi servisní pro osoby s jiným znevýhodněním, nežli je zrakové či sluchové postižení.

Vodící pes

Vodící pes pomáhá nevidomé či zrakově postižené osobě s překonáváním překážek, respektive s jejich obcházením či označením. Musí se také umět vyhnout překážkám, které jsou ve výšce. Dále pak pomáhají při překonávání provozu. Příkaz při přecházení silnice pochází od majitele psa. Ten však musí být schopen rozhodnout, zda je opravdu bezpečné silnici přejít, a pokud není, tak tento rozkaz v dané chvíli neuposlechnout (Audrestch et al., 2015). U vodících psů je důležité také provádění vyhledávacích cviků. Seznam těchto cviků, které musí vodící pes provádět je uveden v Příloze č. 2 k vyhlášce č. 388/2011 Sb. ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Mezi vyhledávací cviky, podle této vyhlášky patří cviky, jako je vyhledání přechodu na povel „přechod“ nebo „zebra“ a dále vyhledání dveří na povel „dveře“. Stejný povel je určen i pro vyhledání výtahu. Pro vyhledání schodů, eskalátorů nebo travelátoru slouží povel „schody“. Vodící pes pomáhá také s nalezením zastávky hromadné dopravy na povel „zastávka“ nebo s vyhledáním a označením chodníku na povel „chodník“.

Signální pes

Signální pes pomáhá neslyšícím, či sluchově postiženým osobám s upozorňováním na významné zvuky, ať už v domácnosti nebo ve venkovním prostředí (Hart et al., 1996;

Guest et al., 2006; Hall et al., 2017). Podrobněji se problematice signálních psů věnuje kapitola „3.3 Signální pes“.

Servisní pes

Servisní pes je pojem používaný v zahraničí. Assistance Dogs International takto nazývá skupinu asistenčních psů, kteří zastávají pomoc u lidí s jiným než zrakovým či sluchovým postižením. V České republice se tento termín příliš nepoužívá. Užívá se spíše termínu asistenční pes, který může být nadřazeným pojmem pro různé typy asistenčních psů (vodící, signální, balanční, doprovodné a tak dále), anebo se může jednat přímo o asistenčního psa pro osoby s tělesným handicapem. Druhý způsob užití pojmu asistenční pes, se v České republice objevuje nejčastěji.

Servisní psi mohou být vycvičeni například k pomoci s rozsvěcením a zhasínáním světel a otevíráním dveří, hledají a přináší předměty a mohou také napomáhat při tlačení vozíku (Parenti et al., 2013; Hall et al., 2017).

Mezi servisní psy se též řadí tací, kteří upozorňují na zdravotní stavy jako je nízká hladina cukru u diabetiků nebo přicházející epileptický záchvat. Dají se také vycvičit jako pomocníci osob s psychickými nebo mentálními poruchami. Např. pomocník pro osobu se schizofrenií, Alzheimerovou demencí, či posttraumatickým stresovým syndromem. V neposlední řadě asistují také osobám s poruchami autistického spektra (Parenti et al., 2013; Audrestch et al., 2015).

Asistenční pes pro osoby s poruchou autistického spektra

Tito psi pomáhají většinou dětem, ale ve spojitosti s tím i jejich rodičům, ve zvládnutí poruch autistického spektra (PAS). Dětem zajišťují bezpečnost, jsou jejich společníky, zvyšují jejich sociální přijetí a také zlepšují jejich motoriku. Mimo to, také snižují jejich úzkost a udržují je klidnějšími. U rodičů a rodiny snižuje takový pes úzkost a strach o dítě. Dalším benefitem pro rodinu je, že dítě má méně záchvatů vzteku a pes také přispívá k pozitivnímu přijímání rodiny a dítěte ve společnosti (Smyth and Selvin, 2010; Berry et al., 2013).

Smyth a Selvin (2010) uvádějí, že pes pracuje pro dítě s autismem, ale rozkazy přijímá od rodičů. Také označují psa za prostředníka mezi dítětem, věcmi a lidmi. Solomon (2010) též píše o asistenčním psu pro osoby s PAS jako o zprostředkovateli sociální interakce mezi dítětem a ostatními.

Signální psi pro osoby se závažnými onemocněními

Tyto asistenční psy vlastní lidé s onemocněními, které mají symptomy, jež pes dokáže identifikovat dříve, než se projeví. Umí zaznamenat změny pachu spojené například s poklesem krevního cukru, nebo s přicházejícím epileptickým záchvatem (Audrestsch et al., 2015).

Psi pro osoby s diabetem jsou trénováni, aby varovali své majitele před přicházející hypoglykemií (Robinson et al., 2014). Tím snižují jejich strach z tohoto stavu, zlepšují jejich schopnost účastnit se fyzických aktivit a též zvyšují kvalitu jejich života (Gonder-Frederick et al., 2013).

3.2.3 Dělení asistenčních psů dle terminologie užívané v ČR

V České republice se užívá názvosloví podobné, jako v cizích zemích, ale některé termíny se liší. Používáno je následující názvosloví: Vodicí pes, který je určen osobám nevidomým či zrakově postiženým. Dále asistenční pes pro lidi s tělesným postižením, kterého využívají lidé na vozíku či lidé s různým tělesným postižením. Třetím termínem je balanční pes, což je pes pomáhající lidem s problémy s rovnováhou. Česká terminologie také zahrnuje označení signální pes pro neslyšící či sluchově postižené, signální pes pro alergiky, signální pes pro osoby s diabetem a signální pes pro osoby se záchvatovitými onemocněními, jako jsou například epilepsie, kardiologické záchvaty a narkoleptické záchvaty. Osobám trpícím výpadky paměti, ztrátou orientace a podobně pomáhají psi pojmenovaní vodicí psi pro pacienty se ztrátami paměti. Někdy se jim také říká psi doprovodní. Jejich úkolem je dovést svého pána domů v případě, že není sám schopen se zorientovat a najít cestu. Existuje také pojem psi poskytující emocionální podporu, tyto vlastní osoby s poruchami psychiky. Lidé s kombinovaným postižením jsou vlastníky psů se speciálním výcvikem pro osoby s kombinovaným handicapem. V neposlední řadě se v ČR trénují také asistenční psi pro osoby s poruchami autistického spektra a vyskytuje se i označení šikovný společník, což je asistenční pes, jehož pánem není osoba s postižením, ale osoba, která se o člověka s postižením stará. Takový pes je umístěn do rodiny, kde je postižení člena rodiny natolik závažné, že nedokáže sám dávat psu příkazy. Šikovný společník tak pomáhá kupříkladu matce s otevíráním dveří, když nese dítě s postižením v náručí a může být také využíván k domácí canisterapii (Galetová, 2008).

3.3 Signální pes

Signální pes pomáhá lidem trpícím hluchotou nebo nedoslýchavostí se signalizací důležitých zvuků, na které by jinak nebyli upozorněni. Tato skutečnost by je pak mohla negativně ovlivňovat v jejich životě (Sachs-Ericsson et al., 2002).

Jak již bylo řečeno v podkapitole „3.2.2 Dělení asistenčních psů dle Assistance Dogs International“ tito psi mohou pracovat doma nebo také upozorňovat na zvuky venku.

3.3.1 Charakteristika

Jak uvádí Hoffman (2013) signálním psem může být pes kteréhokoli plemene, velikosti či barvy. Nejčastěji se však jedná o křížence, často ze psích útulků a bývají malého až středně velkého vzrůstu.

Důvodem, proč jsou kříženci často úspěšnými signálními psy, je podle této autorky skutečnost, že mohou díky křížení náhodně zdědit optimální kombinaci potřebných vlastností.

Následně uvádí, že pokud jde o velikost, záleží na preferenci budoucího majitele a také na tom, jak se ovlivňují temperament a velikost psa. Menší pes je výhodnější do malých bytových prostor, pro starší osoby je lépe ovladatelný a dále se lépe přizpůsobí situacím veřejného přístupu. Navíc je snazší najít psa s temperamentem pro vykonávání této asistenční práce mezi menšími plemeny, jelikož tato jsou častěji společensky orientovaná a jsou reaktivní a aktivní. Větší plemena mají naopak tendenci plnit roli hlídacího psa a bývají méně reaktivní a agresivnější.

Pokud je pes již vycvičen a je platným pomocníkem osoby se sluchovým postižením, nosí na sobě dečku s označením své role a učiní tak postižení svého majitele viditelným (Hart et al., 1996).

3.3.2 Způsob využití

Signální psi jsou ušima pro sluchově postiženou osobu. Signalizují zvuky jako vyzvánění telefonu, brečící dítě, klepání na dveře nebo zvonek u dveří, budík, kuchyňský časovač, mikrovlnou troubu či pískající varnou konvici, požární nebo kouřový alarm. Pak také signalizují osobu volající neslyšícího jménem nebo prostě jen přítomnost jiných osob a v neposlední řadě také blížící se auto, troubící auto, zvonící kolo nebo neobvyklé zvuky jako je příliš hlasitě hrající rádio, televize a podobně (Hart et al., 1996; Sachs-Ericsson et al., 2002; Galetová, 2008; Rintala et al., 2008; Hall et al. 2017).

Pes může dokonce upozorňovat i na zvuky, k jejichž signalizaci nebyl vycvičen. Dokáže to díky jeho schopnosti zobecňovat to, na co již je vycvičen a nové zvuky jsou tomu podobné nebo s tím souvisejí (Hoffman, 2013).

Signální pes mimo jiné též usnadňuje komunikaci mezi člověkem se sluchovým handicapem a slyšícími lidmi a zlepšuje tak celkové začlenění do společnosti (Hart et al., 1995; Lane et al. 1998; Sachs-Ericsson et al., 2002).

To vše potvrzují také texty různých autorů, kde píše, že signální pes pomáhá svému partnerovi se sociálními interakcemi, společenským uznáním (Collins et al., 2009; Winkle et al., 2012; Hall et al., 2017), pocitem větší bezpečnosti (Hart et al., 1996; Rintala et al., 2008) a je mu společníkem, díky kterému se necítí osaměle (Hart et al., 1996; Whitmarsh, 2009).

3.3.2.1 Označení zvuků

Jelikož psí štěkání by nemuselo být pro klienta slyšitelné, pes upozorňuje na zvuky pomocí vizuálních signálů a fyzického kontaktu. Celý proces signalizace pes začíná tím, že se snaží získat majitelovu pozornost dotýkáním se ho svým nosem. Pokud to není dostačující (například když osoba spí), dotýká se i tlapou. Poté, co si pes získá pozornost, vede svého partnera ke zdroji zvuku a neustále si kontroluje, zda jde pán za ním. Následovat mohou tři scénáře. Člověk psa nenásleduje, ale dívá se na něj a snaží se pochopit, jaký je jeho záměr. V takovém případě pes pokračuje ve vedení ke zdroji. Druhou možností je, že člověk se sluchovým postižením psa nenásleduje a ani se na něj nedívá. Tehdy si pes musí znovu získat jeho pozornost a pokračovat v pohybu ke zdroji zvuku. Poslední situace nastává, když člověk svého psa následuje a ten pokračuje ve vedení, dokud nedojde ke zdroji a u něj se zastaví. Když se psu povede majitele ke zdroji přivést, snaží se upoutat jeho pozornost k danému předmětu, zvuku, a to natočením svého těla směrem k němu a upřeným pohledem, který zaměřuje střídavě na obličej osoby a na cílový objekt. Toto provádí, dokud jeho partner se sluchovým postižením neinteraguje s daným předmětem, například dokud neotevře dveře (Koay et al., 2013).

Hoffman (2013) popisuje dva způsoby signalizace. Jednosměrné upozornění (One-way alert) a obousměrné upozornění (Two-way alert).

Uvádí, že jednosměrné upozornění je takové, kdy pes svého majitele upozorní dotekem, ale již neběží zpět ke zvuku. Příkladem využití této signalizace je kouřový alarm. Pokud by pes běžel zpět k tomuto zvuku, mohlo by to být nebezpečné kvůli případnému ohni.

Obousměrné upozornění odpovídá popisu signalizace podle Koayee a jeho kolegů. Tato metoda označení zvuku je více informativní, ale je též náročnější ji psa naučit.

3.4 Výběr , výcvik a financování signálního psa

Temperament

Temperament bývá definován jako genetická predispozice, která předpovídá chování či jeho vzorce u daného jedince, a to od jeho dětství přes celý průběh života. Temperament každého zvířete je ovlivňován mnoha faktory z prostředí, ale i genetikou (Robinson et al., 2016). Jones a Gosling (2005) zahrnují do temperamentu psa reaktivitu, nebojácnost, aktivitu, sociabilitu, reagování na trénink, submisi a agrese. Všechny tyto vlastnosti jsou následně testovány. Může se zjišťovat také strach nebo agrese k neznámému člověku, agrese k majiteli psa, oddanost, anebo strach a agrese vůči jinému psu (Serpell and Hsu, 2001).

3.4.1 Testování temperamentu

Testování slouží k vyřazení nevhodných psů včas ještě před začátkem výcviku. Je při něm důležité mít předem stanovené cíle, tedy co budeme testovat (Hoffman, 2013).

Schéma níže znázorňuje postup psa při prověřování temperamentu dle této autorky.



Hoffman (2013) popisuje testování temperamentu signálních psů určené pro psy z útulku. Nicméně velmi podobně se testují také jiní asistenční psi. Podle ní, je velice důležité pozorování. Člověk testující psy z útulku by měl mít také o testovaném psu, co nejvíce informací ještě před zahájením testování. Tyto informace může nalézt v kartě na kotci příslušného psa, popřípadě může mít útulek k dispozici dotazník nebo zprávu o chování psa od člověka, kterým byl přiveden. Tato autorka rozděluje testování na dvě fáze, jimiž jsou testování v kotci a poté mimo něj. Následující text je věnován testování temperamentu dle Hoffmanové.

Testování v kotci

Testování v kotci probíhá v šesti fázích, které zkoumají různé aspekty temperamentu psa. První fází je zkouška nazvaná **Neutrální cizinec**. Název je odvozen od způsobu chování testující osoby. Ta by měla působit neutrálně, neměla by vyvolávat pocit ohrožení ani nic podobného. Měla by být uvolněná, protože ztuhlost poukazuje na připravenost k útoku nebo útěku, což by pes vycítil. Testující se také nedívá psu přímo do očí. Přistupovat by neměl přímo frontálně, ale mírně bokem. Důležité je, aby pes cítil, že tento cizinec není nebezpečný. Reakcí psa na tento test by měla být přátelskost a přiblížení se k testujícímu. Neměl by být agresivní nebo projevovat známky strachu. Psi, kteří reagují špatně na někoho neutrálního a neškodného, pravděpodobně neuspějí v dalších testech.

Následuje test nazvaný jako **Přátelský cizinec**, kdy testující přestane být neutrálním a začne být interaktivním. Přiblíží se bokem ke kotci a pak se otočí na psa, skrčí se k němu a začne na něj mluvit. Pokud pes chce, aby se ho člověk dotkl, a tlačí se různými částmi těla na stěnu kotce, tak ho testující podrbe a sleduje reakce. Následně ruku posouvá na různá místa, a když pes ruku následuje a chce být dále hlazen, znamená to, že touží po kontaktu. Ideální je, aby tento test provedl muž i žena, aby se zjistilo, zda pes reaguje přívětivě na obě pohlaví. Reakcí by měla být právě zmíněná touha po kontaktu a přátelskost psa. Měl by být důvěřující a jeho zájem by měl odpovídat zájmu testujícího. Submisivní pes by měl na zkoušejícího reagovat alespoň přátelskými pohledy a vrtěním ocasu. Autorka testování uvádí, že v tomto testu přibližně polovina psů z útulku starších pěti měsíců selže.

V další fázi přichází na řadu člověk, který je sice přátelský ale hraje roli člověka bez zkušeností se psy, člověka, který je nepředvídatelný a neohrabaný při interakci se psem. Příkladem takového chování může být chování dítěte nebo „vševědoucího“ muže či ženy. Testující člověk může mluvit hlasitě, chichotat se, a řeč těla by měla být nemotorná. Může psu také dávat hrubé příkazy a dělat rozmáchlá gesta. Pes by se měl spokojit i s lidmi,

kteří to se psy neumí a chovají se k nim spíše jako k lidem. Rychlé přikrčení nebo ucouvnutí je přijatelné, pokud pes okamžitě odpustí zkoušejícímu cokoli, co udělal a opět se snaží o interakci s ním. Může též pozorovat testujícího člověka a poté dychtivě interagovat, když se testující zklidní. Pes prokazuje přátelské chování.

Čtvrtou částí je zkouška reakce na mírné ohrožení, zvuk klepání a zvednutý předmět. V její první fázi zkoušející zvedne ruku nad úroveň psovy hlavy a jemně s ní mává před kotcem, ne však rychle. Důležitá je řeč těla vypovídající o přátelském přístupu. Pokud pes není tímto přístupem uklidněn ani po stáhnutí ruky, neuspěl. Když je tento test úspěšný, tedy pes neprojevuje strach, přejde testující osoba ke zvedání předmětu. Může vzít například psací podložku, zvednout ji na úroveň ramen psa a pak ji nechat opřenou o přední stěnu kotce. Pes by se opět neměl bát, je však přípustné, aby například ucouvl nebo uhnul, ale musí se hned zotavit. Poté se zkouší reakce na jemné klepání. Psovy reakce by měly být následující: neměl by projevovat strach, pokud ho projevuje, tak jen dočasně a hned by se měl zklidnit a být opět přátelský a důvěřivý. Rozhodně by neměl být agresivní. Na zvuk klepání reaguje zvědavostí, popřípadě ho ignoruje. Dobré je také když se pes zajímá a snaží se o větší interakci.

V pátém testu se zkouší reakce psa na oční kontakt. Dle toho nese tento test název právě **Oční kontakt**. Testující nejdříve získá psovu pozornost. Potom se na něj mírně podívá a ujistí se, že pes si jeho pohledu všiml. Psi mívají často silné reakce na oční kontakt, proto by se měl zkoušející na psa podívat zprvu jen krátce. Když pes nereaguje, může se mu do očí dívat déle. Pokud pes pohled oplácí, testující člověk se na něj dívá, dokud pes nějak nezareaguje. Když pes stále nereaguje, testující udržuje oční kontakt a změní náhle svou polohu na mírně ohrožující, jako je třeba naklonění dopředu a čeká na nějakou určitou reakci. Nakonec by měl zkoušející na psa přátelsky promluvit a vrátit se k přátelské řeči těla, aby psa odvedl od předchozího očního kontaktu a zmírnil případnou úzkost. Pes v tomto testu uspěje za předpokladu, že je i přes oční kontakt stále přátelský, nebojí se, nevnímá ho jako hrozbu, odvrací se mu nebo ho ignoruje. Při změně polohy zkoušejícího může být překvapen, ale i tak se chová důvěřivě, snaží se pohled přerušit hravým chováním a čeká, jestli bude testující osoba na jeho interakci reagovat a snaží se tak změnit napjatou situaci.

Posledním testem v kotci je test s názvem **Děti**. Při něm testující člověk pozoruje reakce psa na děti pohybující se v útulku. Blíže ke kleci může dítě pouze v případě psů, kteří již byli zkoušeni na oční kontakt dospělým člověkem. Reakce psa na děti by měla být přátelská, měl by toužit po kontaktu s nimi, nechat se od nich mazlit. Při pozorování jeho chování by měla být vidět absolutní důvěra a tolerance, žádná agresivita (Hoffman, 2013).

Testování reakcí na děti je u budoucích signálních psů z útulku důležité zejména proto, že často není známo, odkud pes pochází a na co a na koho byl zvyklý. Postoj k dětem je ale samozřejmě důležitý i u jiných asistenčních psů, jelikož i ti mohou být při své práci v kontaktu s dětmi a je nežádoucí, aby na ně reagovali agresivně a nepřátelsky.

Další způsoby testování psů z útulku

Po testování v kotci se přistupuje k testování mimo něj. Toto testování pak zahrnuje reakci na otevření kotce a nandání vodítka, na přivolání a škusnutí vodítkem, na tlak vyvíjený na zád' nebo ramena, při snaze, aby si pes sedl nebo lehl a na omezení pohybu končetiny. Zjišťuje se, jestli lze bez problémů psovi otevřít tlamu, dotýkat se jí a vyšetřit ji. Dále se zkouší, jak reaguje na hravou interakci ze strany člověka (Hoffman, 2013). Poté je zařazen tzv. Pinch test, kdy je vyvíjen tlak v meziprstí a pozoruje se reakce (Weiss and Greenberg, 1997; Hoffman, 2013). Tlak odpovídá tomu, který se bude objevovat i v reálných situacích, jako je stříhání drápků, ošetřování zranění nebo nechtěné přišlápnutí. Dále se testuje ponechání v odložení, lovecký pud a agrese, míra motivace jídlem, reakce na hlasité zvuky (Hoffman, 2013), reakce psa na náhlý zrakový stimul (Weiss and Greenberg, 1997; Hoffman, 2013) a na mechanické hračky. V testování je zahrnuta také agrese vůči jiným psům, to jak si pes hlídá potravu, reakce na dopravu a její zvuky a nakonec chování psa v interiéru a na schodech (Hoffman, 2013).

Podobné testování psů uvádí ve své studii Weiss a Greenberg (1997), kteří se též zabývali testováním psů z útulku pro asistenční práci, do které řadí i psy pracující jako signální. Jejich výběrový test byl sestaven z běžně používaných testů a jeho obsahem je jedenáct položek, ve kterých je pes testován. Všech jedenáct testů prováděla stejná osoba a byl veden videozáznam pro pozdější analýzu. Některé z testů byly prováděny v kotci a jiné se odehrávaly v prostředí pro psa neznámém, odděleném od ostatních psů. Neznámým prostorem byla v tomto případě návštěvnická místnost Humane Society bez oken, která byla izolována od ostatních psů. Testující měl zkušenosti v práci se psy a byl vyškolen k tomu, aby zacházel se zvířaty podobným způsobem, jako je tomu u trenérů asistenčních psů. Před začátkem testování byli rovnou vyřazeni psi, kteří se při průchodu člověka kolem své klece chovali nepřijatelně. Tedy se krčili v kotci nebo byli zjevně agresivní.

Prvním z jedenácti testů je **Boční přiblížení**. Zkoušející je bokem ke kotci, přikrčí se a dotýká se svým bokem kotce. Dívá se před sebe, nikoli na psa. Pes by k němu měl přijít. Druhý test nese název **Počáteční kontakt**. Testující je otočen směrem ke psu, tiše na něj mluví a navazuje oční kontakt, ale nedívá se psu neustále do očí. Pes by měl být přátelský.

Další test je **Dotek**. Při něm zkoušející osoba prostrčí prsty do kotce a dotýká se psa, přičemž se dívá na podlahu. Pes by měl být vnímavý k doteku. **Přístup k dotyku** je čtvrtým testem. Jde o to, že člověk prostrčí ruku do kotce tak, aby jeho prsty byly přibližně třicet centimetrů od psa. Ten by se měl k ruce přiblížit a dotknout se jí. Pátý je test nazvaný **Zírání**. Při něm je psu hleděno přímo do očí a pohled nikam neuhýbá a snaží se psa sledovat neustále. Pes by se měl podívat na člověka a pokusit se o přátelský kontakt. Dále **Rychlý přístup**. Při dívání se na psa se učiní náhlý krok vpřed. Pes se může zpočátku vyděsit, ale měl by se pak opět pokusit o přátelský kontakt. Následujícím je **Výstup z klece**. V kleci je psu nandáno vodítko a dveře jsou do široka otevřené. Zkoušející odstoupí od dveří a nechá psa vyjít. Pes by měl kotec opustit bez váhání. Osmým testem je pak **Chování na vodítku**. Pes se bere na chodbu mimo kotec a pět minut se s ním pracuje na kontrolované chůzi na vodítku. Je korigován, aby netahal, a to pomocí korekce vodítkem a velkou pochvalou, jestliže je úspěšný. Pes by měl vydržet většinu času jít u psovoda, být přátelský a tolerovat opravy. V devátém testu nazvaném **Pokojový test** je již pes odveden do klidného prostředí odděleného od ostatních psů. Testující člověk si sedne na židli a pustí vodítko. Pokud se pes sám přiblíží, je pohlazen a je na něj tiše mluveno, ale z větší části je snaha o co nejmenší stimulaci psa. Zkoušející tedy tiše sedí a psa sleduje periferním pohledem. Toto cvičení by mělo trvat po dobu pěti minut. Pes by měl strávit nejméně 65 % svého času s psovodem. Předposlední je test s pojmenováním **Deštník**. Slouží k odhalení reakce na náhlý zrakový stimul (Weiss and Greenberg, 1997; Hoffman, 2013). Dle Hoffman (2013) je vystřelovací deštník umístěn směrem dolů asi dva metry před psa, jakmile se dotkne země, otevře se. Po asi třicetivteřinovém čekání zkoušející deštník zvedne a dá si ho nad hlavu. Pes by se měl z náhlého překvapení rychle zotavit a zajímat se o deštník. Když ho má zkoušející nad hlavou, neměl by se bát k člověku přiblížit. Pokud se pes bojí a utíká před deštníkem ještě ve chvíli, kdy je na zemi, nepokračuje se ani v držení deštníku nad hlavou. Naopak když pes na deštník skáče, obíhá kolem něj nebo ho hravě kouše, je to správně. Ve chvíli, kdy je deštník nad hlavou člověka na něj zvíře může skákat a snažit se deštník získat. Je to projevem velkého sebevědomí a průměrný člověk by takového psa nemusel zvládnout, proto je nutné další testování ovladatelnosti. Weiss a Greenberg (1997) mají k tomuto testu o něco odlišný přístup. Popisují, že člověk si stoupne se zavřeným deštníkem před psa a deštník otevře. Poté je deštník umístěn na podlahu. Pes se může zprvu vyděsit, ale následně by se měl klidně přiblížit k otevřenému deštníku. Poslední test ze studie těchto autorů je již zmíněný **Pinch test**. V kleče před psem s pohledem zaměřeným na hlavu, ne však do očí, je psu

zvednuta pravá přední tlapka, je stlačena v meziprstí a potom uvolněna. Pes by měl reagovat na bolest bez nadměrné submise nebo agrese.

Testy využívané pro testování asistenčních psů

Social Contact Test

Pes je přiveden asistentem do místnosti, kde již sedí zkoušející. Zkoušející je posazen bokem a čte knihu, aby nedocházelo k očnímu kontaktu se psem. Asistent po vstoupení do místnosti zavře dveře a psa pustí. Zaznamenávána je latence, tedy reakční doba psa, než dojde k testujícímu potom, co mu je sundáno vodítko. Pokud se pes nepřiblíží okamžitě, testující osoba si stále čte a nijak na psa nereaguje (Batt et al., 2008). Na rozdíl od testu Svartberg (2002), který byl inspirací a testuje reakci na cizince tak, že cizí člověk se se psem uvítá a udržuje s ním fyzický kontakt, Batt et al. (2008) měří pouze zmíněnou latenci a nezkoumá chování psa, jako je vyhýbavé chování nebo naopak příliš velká přátelskost k cizinci, což uvádí původní studie z roku 2002.

Passive Test a Noise test

Tyto dva testy byly prováděny ve studii Tomkins et al. (2011) a vycházely z testů popsaných Batt et al. (2008).

Během testování byl pes na vodítku, které bylo drženo výzkumníkem. V testu pasivity, který zkoumal, za jak dlouho je pes schopen se aklimatizovat v nové situaci a začít odpočívat, vešel výzkumník se psem do místnosti a usedl na židli v rohu pokoje. Dále po dobu testu psa ignoroval. Ve vedlejší místnosti byla asistentem měřena latence, než si pes sedl (kostrč psa se dotkla země), lehl (sternum se dotýkalo podlahy) a odpočíval (hlava položena na zem nebo leh na boku). Test probíhal šest minut, a jestliže pes nezačal do tohoto času odpočívat, bylo zapsáno, že psu trvá déle než šest minut, než začne odpočívat.

Po testu pasivity byl zařazen Noise Test, hodnotící reakce na hlasité zvuky. Výzkumník chodil se psem po místnosti. Ve chvíli, kdy se opět posadil, byl asistentem ve vedlejší místnosti shozen kovový talíř na betonovou podlahu a to z výšky jednoho metru. Naproti tomu v testu Batt et al. (2008) testující osoba zaměstnala psa hrou s pískacím míčkem a shoení talíře bylo provedeno během jeho hry. Byla měřena doba, než si pes začal po hlasitém zvuku opět hrát a provádělo se pět opakování. Tomkins et al. (2011) měřili opět latenci psa si sednout, lehnout a odpočívat, jako u testu pasivity. Časový limit byl též šest minut. Potom, co se pes dostal do polohy odpočinku, nebo uběhlo šest minut, test byl ještě dvakrát zopakován. Opakování testu třikrát bylo navrženo tak, aby bylo možné posoudit,

zda u psů dochází k senzitivaci nebo habituaci při opakované expozici. U psa, který se s opakováním stává citlivějším na hluk, by bylo méně pravděpodobné, že by se usadil. Protože od vodících psů, ale též od jiných asistenčních psů se očekává, že se rychle aklimatizují v novém prostředí a nebudou po delší dobu vyplašeni hlasitými zvuky, hypotézou bylo, že pes, který se rychle usadí a zklidní během těchto dvou testů, bude úspěšnější ve výcviku.

Bylo zjištěno, že prediktorem úspěchu psa v budoucím výcviku bylo právě třetí opakování testu reakce na hlasitý zvuk, a to konkrétně latence psa si sednout. Pravděpodobnost úspěchu ve výcviku klesá s tím, jak se latence sednout si zvyšuje. Psi, kteří se posadili jednu vteřinu od zahájení testu, měli podle výzkumu pravděpodobnost úspěchu 65 %. Jestliže k tomu došlo až po dvou minutách, pravděpodobnost byla 50 %. Když se pes neposadil za celých šest minut, pravděpodobnost úspěchu klesla na pouhých 22 %.

Chase Test

Chase test zkouší reakci psa na malý, rychle se pohybující objekt, který se klikatě pohybuje směrem od psa. Testuje se tak jeho lovecký pud. Zkouška je jednou opakována. V obou provedeních je popisován psí zájem o pronásledování objektu a jeho chycení. Podle studie v níž je test popsán, mají odvážnější psi vyšší úroveň výkonu, než ti bojácnější (Svartberg, 2002). V žádném případě však nesmí být lovecký pud natolik silný, aby přerostl v agresi vůči člověku.

Rozdílný přístup k provádění tohoto testu má Batt et al. (2008). Měří latenci psa, než zachytí předmět a dále dobu, po kterou je předmět držen, jakmile je chycen. Předmětem je v tomto případě hračka weazel ball (baterií poháněný míč, který se pohybuje v náhodných vzorcích a je k němu připojen chlupatý chvost). Během testu pes není na vodítku. Časový limit testu je pět minut.

Sudden Appearance Test

Sudden Appearance Test, v překladu Test náhlého zjevení trvá po dobu čtyř minut a má odhalit psovu reakci na náhlý zrakový stimul. Budoucí vodící nebo asistenční psi by neměli být příliš dlouho vyděšeni z předmětu, který se náhle objeví.

Test začíná vstupem výzkumníka se psem na vodítku do venkovní ohrady, v jejímž středu je umístěn ležící předmět. Tímto předmětem byla maska připevněná ke kartonu, který byl zavěšen na kovové tyči se širokou základnou.

Na zemi kolem masky byly nakresleny kruhy známých poloměrů tak, aby byla měřitelná vzdálenost psa od objektu. První kružnice měla poloměr 0,2 m a každá další měla poloměr o 0,2 m větší. Nejvzdálenější kružnice měla poloměr 1,8 m.

Po vstupu výzkumníka a psa do ohrady, byla asistentem zavřena brána. Když se pes podíval směrem k předmětu, jeho průvodce masku zvedl zatáhnutím za provázek k ní připevněný a psovo vodítko bylo puštěno. Výzkumník zůstal stát v rohu ohrady a ignoroval psa. Když se pes do jedné minuty nedotkl masky, výzkumník k předmětu přistoupil, ale vyvaroval se očního kontaktu se psem. Pokud se zvíře nedotklo ani v následující minutě, člověk si k masce klekl. Jestliže se po další minutě pes stále nedotkl předmětu, vědec na masku sáhl a slovně povzbudil psa, aby se přiblížil. Měřena byla latence psa dotknout se předmětu a byly zaznamenány také reakce během testu, zahrnující štěkání, skákání, třes, krčení se a ježení srsti. Posléze byl přezkoumán videozáznam. Sledován byl čas strávený psem v každém z kvadrantů. Byl zaznamenán také kvadrant, ve kterém byl pes nejbližší předmětu. Všechna měření vzdálenosti byla založena na poloze špičky čenichu psa.

Bylo zjištěno, že naměřené výsledky tohoto testu však nepredikují úspěch ve výcviku (Tomkins et al., 2011).

Test rozptýlení psa

Tento test se uskutečnil na jiném místě, než všechny ostatní testy a zkoušena byla reakce na kolemjdoucího psa. Cílem testu bylo zjistit, které faktory mají vliv na budoucí úspěšnost psa ve výcviku v závislosti na tom, jak moc se nechá rozptýlit cizím psem. Pes, který byl testován, byl přivázan ke sloupu na vodítko o délce 2,5 metru. Asistent chodil s neznámým psem kolem testovaného psa ve vzdálenosti 5 metrů od něj. Pokud se testovaný pes pokusil přiblížit, mohl se dostat do vzdálenosti 2,5 metru od neznámého psa, ale pokud se pohyboval opačným směrem, mohl se dostat až 7,5 metru od psa.

Neznámým psem byla kastovaná černá fena křížence Labradora, která byla vycvičena k procházce po určeném chodníku s psododem, aniž by kontaktovala očima testované psy. Záznamy z tohoto testu obsahovaly zaškrťovací políčka, která označila, zda testovaný pes zvedl ocas, natáhl vodítko směrem k neznámému psu, podstoupil od neznámého psa, zakňučel, štěkal, zavrčel, naježil srst, zaujal snížené držení těla nebo obnažil zuby (Batt et al., 2008).

Na základě tohoto testu byl prováděn i test Tomkins et al. (2011). Lišil se od výše popsaného Testu rozptýlení psů tím, že kromě měření výskytu chování také zaznamenal frekvenci chování. Po dokončení testu byl přezkoumán videozáznam a byla zaznamenána

četnost projevovaného chování. Jednalo se o výskyt tahání za vodítko, počet skoků, kolikrát pes vrtěl ocasem, kolikrát zaštěkal, počet zakňučení, zježení se, četnost zvedání přední končetiny, četnost olizování, výskyt zadýchání se, počet kroků směrem od neznámého psa, četnost vrčení a výskyt cenění zubů.

Výskyt zadýchání se a četnost olizování byly faktory významně spojené s úspěšností psa ve výcviku. Pokud se pes při testu nezadýchá, byla pravděpodobnost úspěchu 82 %, zatímco výskyt zadýchání snížil tuto pravděpodobnost pouze na 61 %. Stejně tak výskyt olizování snížil úspěch ve výcviku. Když nebylo pozorováno žádné olizování, pravděpodobnost úspěchu byla 82 %, při jednom olíznutí se pravděpodobnost snížila na 71 % a při třech olíznutích byla pravděpodobnost 41 %.

3.4.2 Hodnocení chování v kotci

Úroveň aktivity

Aktivita byla monitorována po dobu čtrnácti dní, počínaje prvním dnem, kdy byl pes umístěn do kotce. Zaznamenáváno bylo vždy celých 24 hodin, ale analyzován byl pouze čas mezi sedmnáctou hodinou a osmou hodinou ráno. Proměnné úrovně aktivity byly tyto: celkový průměrný počet aktivit, průměrná aktivita v prvním týdnu, průměrná aktivita ve druhém týdnu, rozdíl v průměrných úrovních aktivity mezi týdny jedna a dva, úrovně aktivity mezi dny jedna a čtrnáct a rozdíl v úrovních aktivity mezi dny jedna a sedm. Žádná z těchto proměnných však ve výsledku neměla vliv na predikci úspěchu ve výcviku.

Pozorování projevů v kotci

Při tomto testu bylo provedeno přímé behaviorální pozorování. Bylo uskutečněno v počátečním období, kdy byli psi umístěni do kotce. A to v intervalech, které byly nezávislé na interakci a zásahu člověka. Během této doby byli psi umístěni v koticích jednotlivě a pozorování byla měřena z monitorovacích videozáznamů, aby se odstranil jakýkoli vliv člověka a psi měli možnost projevit své přirozené chování. Všichni psi, kteří se zúčastnili hodnocení úrovně aktivity, byli pod dohledem od sedmnácti hodin do osmi hodin ráno v prvních čtrnácti dnech od umístění do kotce. Vzhledem k tomu, že byla použita infračervená kamera, nebylo nutné, aby byla zapnuta světla ve večerních hodinách. Díky tomu nebylo nijak narušeno běžné chování psů. Chování každého psa bylo pozorováno každou desátou minutu patnácti hodinové periody, tedy vždy po dobu jedné minuty ve dnech jedna, dva, tři, sedm a čtrnáct. Projevy pozorované během této doby zahrnovaly přítomnost hrabání, štěkání,

péče o tělo, žvýkání, močení, defekace a přítomnost a počet kroužení, pronásledování ocasu, skákání a couvání. Zaznamenáván byl také čas strávený odpočinkem, sezením či stáním a jakýmkoli pohybem.

Z tohoto pozorování bylo zjištěno, že psi, kteří déle odpočívají ve večerních hodinách, jsou poté úspěšnější ve výcviku. Pokud je pes odpočatý, dokáže se lépe soustředit a učí se pak rychleji než pes, který ve večerních hodinách neodpočívá. Více klidný a relaxující pes je tedy jako pracovní pes vhodnější (Tomkins et al., 2011).

3.4.3 C-BARQ Test

C-BARQ neboli Canine Behavioral Assessment and Research Questionnaire je další metodou hodnocení chování u psů. Tato metoda spoléhá na zkušenosti lidí, u nichž jsou psi v předvýchově, tedy s nimi po určitou dobu žijí. Předvychovatelé poskytují pomocí dotazníku informace o typickém chování budoucích servisních psů v daných situacích (Duffy and Serpell, 2012; Schneider et al., 2013). Také Hsu a Serpell (2003), kteří dotazník vyvinuli, konstatují, že nikdo neví o typickém chování daného psa víc než ten, kdo s ním žije.

Dotazník byl tedy vyvinut jako nástroj pro popis typických reakcí psů na běžné podněty v jejich přirozeném prostředí (Hsu and Serpell, 2003). C-BARQ je schopen rozlišovat mezi psy, kteří se svým chováním hodí na vodící nebo servisní, a těmi, kteří vhodní nejsou. Tento dotazník je vyplňován majiteli psů v šesti a dvanácti měsících psa.

V současné době je C-BARQ používán celosvětově v mnoha organizacích, které se zabývají pracovními psy. Skládá se ze sta položek, které jsou hodnoceny pětibodovými škálami od 0 do 4 (Duffy and Serpell, 2012). Pro zjednodušení byly položky seskupeny do následujících obecných kategorií: družnost, trénovatelnost, agrese, strach a úzkost, vzrušivost, chování související s odloučením, oddanost a vyhledávání pozornosti a smíšené chování. U kategorií, ve kterých jsou odpovědi nejsnadněji hodnoceny z hlediska frekvence konkrétní reakce, byli majitelé požádáni, aby své psy ohodnotili pětibodovou škálou v podobě: 0 = nikdy, 1 = zřídka, 2 = někdy, 3 = obvykle a 4 = vždy. U kategorií, ve kterých jsou odpovědi nejsnáze hodnoceny z hlediska intenzity konkrétního chování, byli majitelé požádáni, aby své psy ohodnotili pětibodovými kvalitativními škálami, tj. 0 = žádné známky chování, 1 až 3 = slabé až středně závažné známky chování a 4 = závažné známky chování (Hsu and Serpell, 2003). U každé položky je také možnost zaškrtnout NA, tedy nepozorovaný / nepoužitelný (not observed / not applicable), pokud

nebyla odpověď psa na danou situaci známa, nebo pokud z nějakého důvodu nebyla položka pro psa použitelná (Hsu and Serpell, 2003; Duffy and Serpell, 2012).

Každá část dotazníku obsahuje stručné vysvětlení, které popisuje druhy behaviorálních příznaků, které by mohli respondenti použít při hodnocení svých psů. Například v případě agresivity bylo uvedeno následující vysvětlení: Typické známky mírné agrese u psů zahrnují štěkání, vrčení a cenění zubů, zatímco závažnější agrese obvykle zahrnuje chňapání, útočené výpady, kousání nebo pokus o kousnutí (Hsu and Serpell, 2003).

Jelikož je C-BARQ standardizovaný nástroj pro měření chování s pevnými parametry, představuje potenciálně cenné měřítko pro sledování reálných behaviorálních změn v populacích pracovních psů v čase, a sice v reakci na genetickou selekci. Kromě toho může sloužit také k upozornění organizací pracujících se psy na nástup problémů v chování, jako je agrese nebo plachost (Duffy and Serpell, 2012).

3.4.4 Zdravotní předpoklady

Pro zařazení psa do výcviku jsou též důležité zdravotní předpoklady. Parenti et al. (2015) říkají, že cílený výběr zdravých psů umožňuje výcvikovým organizacím efektivnější využití zdrojů, snížení nákladů na výcvik a zvýšení počtu asistenčních psů pro ty, jež to potřebují.

Galetová (2008) uvádí, že „psi musí být komplexně očkováni a pravidelně přeléčeni proti parazitům v zažívacím traktu.“ Dále zmiňuje, že každý pes musí být před zařazením do výcviku vyšetřen na vrozené vývojové vady, jako je například dysplazie kyčelních a loketních kloubů (DKK a DLK) nebo různá onemocnění očí.

Vyšetření dysplazie kyčelních kloubů spočívá v ortopedickém vyšetření a pořízení rentgenových snímků (Snášil, 2008). Stejně tak k vyšetření DLK je třeba rentgen.

Mohou se také vyskytovat vrozené vady srdce, které by mohly způsobit, že asistenční pes nevydrží fyzický stres a bude muset dříve skončit s prací asistenta, pokud jí je vůbec schopen (Parenti et al., 2015). Proto je nutné, aby pes prošel před zařazením do výcviku též EKG vyšetřením.

U signálních psů je také podstatné vyšetření sluchu, zvláště u plemen, nebo kříženců plemen, která jsou k hluchotě predisponována. Těmi jsou často Dalmatini, Angličtí bulteriéři a Angličtí honáčtí psi (Hofman, 2013).

3.4.5 Výcvik

Podle zahraniční literatury se ve výcviku signálních psů pro osoby se sluchovým postižením na rozdíl od jiných typů asistenčních psů využívají také psi, které již člověk vlastní anebo psi z útulku. Mohou to být tedy i psi starší, ne jen štěněčího věku, jak je ve zvyku u jiných asistenčních psů. V České republice však štěněčí věk není podmínkou ani pro výcvik asistenčních psů.

Stejně jako u ostatních asistenčních psů, i u těch signálních se očekává perfektní výcvik. V ideálním případě by měli vykazovat co nejméně problémů s chováním a současně poskytovat společnost, která je pro jejich majitele odměnou (Hart et al., 1996).

Jak vyplývá z předchozích kapitol, pro výcvik je pes pečlivě vybírán. Právě díky výběrovému testování se sníží počet psů, kteří do výcviku vstoupí a nedokončí ho přibližně na 50 %. Přestože je to poměrně velká neúspěšnost, bez přechozího výběru psů by byl počet těch neúspěšných ještě o něco vyšší (Weiss and Greenberg, 1997; Weiss, 2002).

Pro zvládnutí výcviku signálního psa musí být pes vycvičen také v základní poslušnosti. K tomuto tréninku může být využito pozitivní posilování pochvalou, negativní posilování ignorováním zvířete a korekcí řetězovým obojkem a trestání korekcí řetězovým obojkem. Trénink zahrnuje základní příkazy, jimiž jsou: ne / nesmíš, sedni, zůstaň, stůj, ke mně, lehni, k noze, dolů, fuj a ticho (Weiss, 2002). Většinu z těchto příkazů uvádí ve své knize i Hoffman (2013). Pro simulaci situací v reálném životě může trénink zahrnovat testování psů v obchodním centru. Zvládnutí tréninku poslušnosti bylo v případě zde popisované studie určeno schopností psa 75 % času správně reagovat hned na první slovní příkaz (Weiss and Greenberg, 1997). Pokud není člověk se sluchovým postižením schopen hlasového projevu a udělování příkazů tímto způsobem, pak se pes trénuje také k vykonávání povelů podle signálů rukou (Hagebock and Beran, 1986). Hoffman (2013) uvádí, že trénink poslušnosti je důležitý, avšak může mít inhibiční funkci na provádění signální práce. Při signalizování zvuků je nutná psova nezávislost na příkazu od člověka, na rozdíl od příkazů základní poslušnosti. Jinými slovy, ať už je trénink pozitivní nebo negativní, může způsobit, že se pes příliš soustředí na pokyny trenéra a chybí mu nezávislé myšlení a iniciativa potřebná pro značení zvuků.

Důležitým aspektem výcviku je motivace. Motivací může být podle této autorky samotná reaktivita na zvuky, jídlo, hračky či sociální interakce.

Před zahájením tréninku značení si musí budoucí majitel určit, jakým způsobem chce zvuky značit. Zda dotykem čenichem psa, jeho tlapou nebo skákáním. Ve výcviku se pak

nejprve učí povel „touch“, tedy dotyk. U vycvičeného psa nahradí tento povel zvuk, který má signalizovat.

Výcvik se dělí do tří etap: počáteční trénink, pokročilý trénink a trénink během reálného využití signalizace. V počátečním tréninku se využívá časté chválení a lákání jídlem za účelem posílení chování. Verbální a fyzické povely se používají k vytváření spojení mezi zvuky a posilovaným chováním. Jsou trénovány základní dovednosti, jako je právě dotyk. Tréninkové situace jsou jednoduché, bez rozptýlení. Pokročilý trénink zahrnuje snížení četnosti posilování a lákání na jídlo se již nepoužívá. Počet slovních a fyzických povelů se zmenšuje, aby pes prokázal iniciativu a ukázal spontánnost svého značení. Zvuky samotné jsou nyní signály k provedení signalizace a trenér se pokouší nastavit tréninkové situace, které napodobují rušivé a proměnlivé podmínky skutečného života. Součástí tréninku během reálného využití psa při signalizaci je udržování motivace psa a působení proti negativním dopadům každodenního života díky krátkým návštěvám trenéra. Prostředí domácnosti je nastaveno tak, aby bylo upozorňování posíleno, ne odrazováno. Posilování se zajistí například dobrou rodinnou spoluprací, strategicky umístěnými odměnami v podobě pamlsků, vypnutím rozšířených funkcí telefonu a tak dále. Psova iniciativa signalizovat zvuky je posilována, ale trenér pomáhá psu svými povely kdykoli je to potřeba (Hoffman, 2013).

3.4.6 Financování signálního psa

V následujícím textu je uvedena situace v České republice.

Cena

Cenu vodícího a asistenčního psa tvoří objektivní náklady výcvikových subjektů vynaložených na nákup, veterinární péči, výcvik a předání speciálně vycvičeného psa do užívání klienta (Galetová, 2008).

Organizace Helpes - Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s. [b.r.] uvádí, že cena asistenčních psů se pohybuje okolo 230 000 Kč - 250 000 Kč.

Způsob financování

Vodící psi jsou hrazeni státem jako kompenzační pomůcka, a to dle zákona č. 329/2011 ze dne 13. října 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. Signálních a jiných asistenčních psů se však tento zákon netýká, a tak hrazeni jako kompenzační pomůcka nejsou. Určitým zlepšením ve financování asistenčních a signálních psů je ale vyhlášení dotačních řízení na poskytnutí dotace

organizacím cvičícím asistenční psy. Tento finanční dotační program byl poprvé připraven Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále MPSV) v listopadu roku 2016 a první dotace z něho vyplývající byly uděleny v roce 2017 (Habáň, 2016). Jelikož se však jedná pouze o příspěvek, který získají jen vybrané organizace, stále je tu nutnost jiných finančních zdrojů, jako jsou sponzorské dary, granty, veřejné sbírky, potencionální držitelé, či samotné organizace pro výcvik těchto psů (Galetová, 2008).

Jak bylo uvedeno výše, MPSV vyhlásilo dotační řízení pro rok 2017 na poskytnutí dotace organizacím cvičícím asistenční psy. Toto dotační řízení bylo vyhlášeno, aby výsledná dotace pomohla zlepšit podmínky pro sociální začleňování osob se zdravotním postižením. Dále jde podle MPSV (2017a) o finanční pomoc organizacím cvičícím asistenční psy, jejímž důsledkem je zlepšení situace při zajištění pořízení, výcviku a přidělování těchto psů osobám se zdravotním postižením. Přičemž asistenčního psa definuje MPSV (2017a) slovy: „Asistenčním psem je pro účely tohoto dotačního titulu pes, který je v každodenním styku s osobou se zdravotním postižením bez zásahu třetí osoby a je dle individuálních podmínek vycvičen na poskytování pomoci při jejích každodenních činnostech, zejména při samostatném pohybu, bezpečném zvládnutí překážek v prostoru, podávání nebo přinesení určitých předmětů, převlékání, polohování, otvírání a zavírání dveří, rozlišování různých zvukových signálů (např. signalizace u dveří, telefon, fax, pláč dítěte, lidské hlasy, budík, volání jména neslyšící osoby) či přivolání nezbytné pomoci v případech nebezpečí.“ Následující tabulka ukazuje výsledky dotačního řízení pro rok 2017. Od 1. listopadu 2017 probíhá dotační řízení pro rok 2018, jehož výsledky však ještě nebyly zveřejněny (MPSV, 2017c).

Tab. 2 - Dotace pro organizace cvičící asistenční psy pro rok 2017 (MPSV, 2017b)

Dotace pro organizace cvičící asistenční psy pro rok 2017		
Název žadatele	Název projektu	Výše dotace
Pestrá společnost, o.p.s.	Výcvik asistenčních psů	871 094,00 Kč
Pes pro tebe, z.s.	Výcvik asistenčních psů	782 000,00 Kč
Pes partner, z.s.	Asistenční psi 2017	750 000,00 Kč
Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s.	Pomoc přichází na čtyřech tlapkách	423 000,00 Kč
Pomocné tlapky, o.p.s.	Pes asistent 2017	389 492,00 Kč
Liga za práva vozíčkářů, o.s.	Výcvik asistenčních psů	195 000,00 Kč
Šťastný pes - Handicap, z.s.	Eliška a asistent Max	-

3.5 Interakce signálních psů s osobami se sluchovým postižením

Na toto téma bylo provedeno několik studií, které většinou došly ke stejnorodým výsledkům. Během posledních dvaceti let došlo v USA, Kanadě a Evropě k výraznému nárůstu využívání asistenčních psů ke zlepšení funkce, zdraví a životní pohody jejich lidských společníků (Walther et al., 2017).

Protože se jedná o psy pro osoby se sluchovým postižením, je zřejmé, že důvodem pro pořízení signálního psa je podle Hart et al. (1996) především signalizace zvuků, což uvedlo 51,6 % vlastníků těchto psů a 58,3 % respondentů z kontrolní skupiny, tedy čekatelů na psa. Se sluchovým postižením souvisí také snížení povědomí o okolí, díky neslyšitelnosti zvuků, a tak je druhým důvodem pro pořízení signálního psa ochrana, kterou uvedlo 20 % vlastníků a 16,7 % čekatelů. Jako třetí nejčastější důvod se objevovala společenská role psa, kterou uvedlo 15,3 % majitelů psa a 16,7 % lidí z kontrolní skupiny.

Přímo signalizace zvuků má na kvalitu života osob se sluchovým postižením velký vliv. Psi tak snižují problémy spojené se špatným sluchem svých pánů a tedy vnímáním důležitých zvuků (Guest et al., 2006). Více než tři čtvrtiny účastníků Mowry et al. (1994) studie uvedly, že pes je uspokojivě upozorňuje na klepání na dveře, budík, kouřový alarm, telefon, volání jejich jména, brečící dítě, časovač na troubě, čajovou konvici a na poplašné zařízení proti krádeži. Podobně jako v předchozím případě, majitelé psů z výzkumu od Hart et al. (1996) hlásili častější povědomost o dveřním zvonku, požárním alarmu a budíku. I kontrolní skupina bez psů o těchto zvucích věděla, ale podstatně méně často. Také Sachs-Ericsson et al. (2002) potvrzují důležitost povědomí o těchto zvucích pro osoby, které jsou hluché nebo nedoslýchavé. Toto povědomí je v mnoha oblastech ADL (aktivit každodenního života) rozhodující. Upozorňování na zvuky telefonu nebo budíku bylo nejčastěji zmiňováno, jako věc mající největší vliv na účastníkovy každodenní aktivity (Rintala et al., 2008).

Označování zvuků je pro tyto osoby důležité nejen v domácím prostředí, ale také v práci. Z respondentů Mowry et al. (1994) bylo 44,3 % účastníků zaměstnaných. Z nich 62,6 % uvedlo, že si psa bere do práce a pomáhá jim tam stejně jako doma. Tedy signalizováním zvuků. Signalizace zvuků v práci dává lidem se sluchovým postižením možnost snížit potřebu pomoci od ostatních a nutnost neustálého upozorňování od spolupracovníků, které může být nepříjemné. Poměr lidí se signálními psy přijímajících pomoc od druhých osob, v souvislosti s upozorňováním na zvuky, se sníží (Rintala et al., 2008). S tím koresponduje pocit menší závislosti na přátelích a příbuzných v upozorňování

na zvuky (Guest et al., 2006). Největší snížení potřeby pomoci bylo u signalizace člověka volajícího na účastníka výzkumu jménem. Z 83,3 % na 16,7 %. Jako druhá byla pomoc s upozorněním, že někdo klepe nebo zvoní u dveří. Snížení bylo taktéž z 83,3 % na 16,7 %. Následovalo varování jiné osoby v případě nouze, kdy byl pokles z 66,7 % na 16,7 % a nakonec pomoc nutná při signalizaci výtahového zvonku, jejíž nutnost klesla z 66,7 % na 16,7 % (Rintala et al., 2008).

Sluchové postižení je též spojeno s určitými obavami ohledně bezpečí. Neslyšet například jedoucí či troubící auto, bát se přepadení, díky neslyšitelnosti blížícího se člověka, nebo i neslyšitelnost požárního alarmu, jsou aspekty, které lidé se sluchovým postižením mohou znepokojovat. Je tedy logické, že osoby se sluchovým postižením se díky signálním psům cítí bezpečněji (Valentine et al., 1993; Mowry et al., 1994; Hart et al., 1996; Guest et al., 2006; Rintala et al., 2008). Zvuková izolace a nedostatek komunikace ze strany jiných lidí, může být důvodem pocitu osamělosti u lidí se sluchovým postižením. Signální pes tak těmto lidem pomáhá cítit se méně osamoceně (Mowry et al., 1994; Hart et al., 1995; Hart et al., 1996; Wilson and Barker, 2003; Guest et al., 2006; Audrestch et al., 2015). Zajímavé je, že Guest a jeho kolegové (2006) zaznamenali ve své studii menší, ale významné zvýšení pocitu osamělosti mezi čtvrtým a pátým obdobím sběru dat, kdy čtvrté období probíhalo přibližně tři měsíce po umístění psa a páté období bylo posledním sběrem dat, a sice minimálně čtrnáct měsíců po umístění psa. I přes to však byla osamělost stále nižší než na počátku výzkumu, kdy pes přítomen nebyl. Tento pohyb mezi čtvrtým a pátým obdobím by však mohl znamenat, že postupem času se efekt na aspekt osamělosti snižuje.

Ačkoli majitelé psů uvádějí v několika studiích, zmíněných výše, snížení osamělosti, Gilbey et al. (2007) studovali vliv společenských zvířat na osamělost také a nenalezli žádný důkaz, který by podpořil všeobecné přesvědčení, že pořízení společenských zvířat pomáhá zmírnit osamělost. Nepopírají však možnost, že pořízení společenských zvířat osamělost ovlivnilo, ale ne tak, jak ji detekovala UCLA Škála osamělosti (Univerzity of California, Los Angeles, Loneliness Scale), již pro výzkum použili. Druhou alternativou, kterou je podle nich třeba prozkoumat, je to, že důvodem, proč někteří lidé chtějí domácí zvířata je, že zažívají určitý typ osamělosti, v níž cítí, že nemají tolik styku se zvířaty, kolik by považovali za ideální. Tento typ osamělosti by mohl být výrazným podtypem globální osamělosti, podobně jako jimi jsou sociální a romantická osamělost. Pokud je tento předpoklad správný, nelze od UCLA Škály osamělosti očekávat, že odhalí jakoukoli změnu osamělosti spojenou se získáváním společenských zvířat. Za třetí možnost považují variantu, že zvíře na snížení osamělosti sice vliv nemá, ale přináší do života člověka výhody, které u nich pocit efektu

vyvolávají. Například svou přítomností a přispíváním do života člověka zapříčiní, že lidé mají méně času na přemýšlení o osamocení. Díky tomu pak dochází k chybnému tvrzení, že se osamělost snížila. Jako čtvrté vysvětlení přichází v úvahu lidské iluze a předpoklady. Předpoklad může spočívat v tom, že pokud je společnost zvířat podobná té lidské a lidská společnost snižuje osamělost, pak ji snižuje i společenské zvíře. Poslední možností je podle autorů to, že ke zlepšení dojde jen u malé podskupiny obyvatelstva, jako jsou lidé žijící zcela osamoceně. Když se ale tato podskupina zahrne do výzkumu s širší populací, přebije to velikost efektu, který by se u nich mohl projevit a snížení osamělosti díky zvířatům se tak neprokáže.

Když se vrátíme k problematice bezpečí, Mowry et al. (1994) píší, že 95,3 % účastníků studie uvedlo, že zažilo problémy s bezpečností v jejich domě nebo na veřejnosti a 91 % prohlásilo, že signální pes jim s těmito obavami hodně pomohl. Na bezpečnost má vliv nejen přítomnost psa, který působí ochránářsky, ale právě i jeho signální funkce (Hart et al., 1995, Rintala et al., 2008). Rintala s kolegy konkrétně píše, že efekt signálních psů spočívá hlavně v posilování bezpečí (signalizuje kouřové a požární alarmy, pískající čajovou konvici, trubení auta) a zjednodušování běžného dne (signalizuje zvonící telefon, člověka klepajícího na dveře, volajícího jméno majitele). S větším bezpečím souvisí také snížení strachu (Guest et al., 2006).

Jak již bylo uvedeno, třetím nejčastějším důvodem pro pořízení psa byla jeho společenská role. S touto rolí souvisí snížení životního stresu, které zaznamenali Hart et al. (1996) a Wilson a Barker (2003). Wilson a Barker (2003) píší, že zvířecí společník může snížit úzkost, osamělost a depresi, a tím zpomalit nástup, snížit závažnost nebo zpomalit průběh stresových stavů. Též Mowry et al. (1994) zmiňují ve svém výzkumu, že většina z 550 majitelů signálních psů pociťovala problémy v oblasti deprese, fyzického zdraví, sebevědomí, nezávislosti, osamělosti, bezpečnosti a společnosti před tím, než dostali signálního psa. Přibližně polovina z těch, kteří tyto problémy měli, řekla, že jejich pes významně pomohl problémy snížit. Společnost psa jako benefit uvedlo 87 % účastníků. Ke zlepšení v oblasti deprese, úzkosti, nezávislosti, aktivity, cvičení, spokojenosti, jistoty, napětí, agrese, únavy, spánku, sebevědomí, důvěry, asertivity, fyzického a emočního pocitu, práce, učení a relaxace dochází podle velkého množství studií (Valentine et al., 1993; Hart et al., 1995; Wilson and Barker, 2003; Guest et al., 2006; Rintala et al., 2008; Audrestch et al., 2015; Hall et al., 2017). Společnost psa sama o sobě je dobrá pro naši psychickou pohodu (Serpell, 1991; Lane et al., 1998).

Doprovodná funkce psa má také přínos v oblasti sociální, která bývá u lidí se sluchovým postižením problematická. Problémem je zejména nemožnost anebo zhoršená schopnost přijímání zvuků a verbální komunikace. Ostatním lidem, kteří mají zdravý sluch a komunikují mluvenou řečí, většinou nedělá sociální začlenění problém. Kdežto lidé s postižením sluchu mohou být v tomto znevýhodněni. Ke zlepšení v sociální angažovanosti, zvýšené šanci na sociální výměnu a zlepšení pocitu přijetí, dochází díky signálním psům podle Guest et al. (2006). Zvířata také poskytují sociální podporu a pracují jako společníci a sociální zprostředkovatelé (Wilson and Barker, 2003).

Když se výzkum vedený Hart et al. (1996) ptal, jestli se změnila (nebo se podle kontrolní skupiny změnila) interakce s okolními lidmi se sluchovým postižením 30,6 % vlastníků psů a 42,9 % čekatelů (respondentů z kontrolní skupiny) odpovědělo kladně. Ohledně interakcí se svými rodinami 71,4 % vlastníků a 66,7 % čekatelů uvedlo nebo předpokládalo, že psi na ně mají účinek. Pes způsobuje pozitivní rozdíl v životě rodinných členů a přátel. Jedna osoba uvedla, že rodinní příslušníci se cítí více bezpečně ohledně účastnickovy situace. Jiní poznamenali, že pes zlepšil náladu členů rodiny (Rintala et al., 2008). Vlastníci psů pociťovali změny v interakci také se slyšící komunitou a se svými sousedy (Hart et al., 1995; Hart et al., 1996). V průzkumu 76,5 % vlastníků psů uvedlo, že pes změnil jejich interakce se slyšícími. Avšak pouze 28,6 % kontrolní skupiny tuto změnu předpokládalo. 75,7 % majitelů psů cítilo, že se změnila i interakce s jejich sousedy, jen 33,3 % čekatelů to předpokládalo. Změněná interakce spočívala v povědomí veřejnosti o problematice, v seznamování se s handicapovaným, a také v tom, že lidé si více všimli a byli milejší.

Celkově měli respondenti díky psu širší společenský život v rámci slyšící komunity (Hart et al., 1996). Podobné výsledky měla i práce od Valentine et al. (1993). 50 % účastníků se signálními psy uvádělo více přátelskosti od cizinců, lepší vztahy v rodině zmínilo 29 %, a 36 % popsalo, že má větší pocit, že někam patří. 68 % majitelů signálních psů udalo, že jejich sociální život byl před obdržení psa problematický. 86 % z nich prohlásilo, že se jejich sociální život po obdržení psa zlepšil. Novější výzkumy také potvrzují zvýšené sociální uznání člověka se sluchovým postižením veřejností (Hall et al., 2017). Podle této studie ale vlastnění signálního psa neovlivňuje vztahy v rodině a s přáteli. Hall a její kolegové argumentují tím, že asistenční pes je cvičen v tom, aby se věnoval plně svému pánovi. Proto podle nich pravděpodobně vztahy k blízkým osobám neovlivňuje.

Jako poslední studie k sociální stránce života bude uvedena práce Guest et al. (2006), ve které se píše o snížení pocitu sociální izolace, která se pojí

se sluchovým postižením. Dále uvádí, že signální pes usnadňuje majitelův kontakt a vztahy s lidmi a působí jako společenský katalyzátor. Vlastníci psů se od získání zvířete méně vyhýbají interakci s lidmi.

Kromě všech těchto faktorů má vliv na kvalitu života člověka také zdraví. I na něj signální pes příznivě působí (Valentine et al., 1993; Hart et al., 1995; Hart et al., 1996; Guest et al., 2006; Hall et al., 2017). Valentine et al. (1993) zjistili, že 79 % účastníků výzkumu se cítilo zdravěji. Dále lidé, kteří mají psa, mají méně zdravotních problémů a častěji chodí na procházky (Serpell, 1991). Podle Sachs-Ericsson et al. (2002) je také vlastnictví psa spojeno s lepším fyzickým zdravím a rozdíly v životním stylu majitelů domácích mazlíčků a lidí bez nich mohou ve zdravotním stavu způsobit odlišnosti.

Pokud se tedy pozitivní vlivy shrnou, jedná se o vlivy na psychickou, fyzickou a sociální pohodu, které dohromady utváří pohodu životní. Vlastníci signálních psů mají vyšší skóre kvality života než lidé na čekací listině (Hall et al., 2017). Ve studii od Guest et al. (2006) platí, že žít se psem je spojeno se zlepšením dobrých životních podmínek.

Vlastnění signálního psa se však nepojí jen s výhodami a pozitivními vlivy, ale také s určitými problémy. Polovina lidí se signálním psem uvedla, že zažila problémy se svým pomocníkem, ale jen 13 % čekatelů na psa nějaké problémy předpokládalo. Problémy, které byly uvedeny, byly agrese k lidem a jiným psům, štěkání a ničivost a obtíže při cestování (Hart et al., 1995). Dalšími nevýhodami mohou být problémy s chováním, s přibytím dalších úkolů pro vlastníka, jako je výcvik psa, nebo cestovní přípravy, problém se získáním přístupu do podniků a problém se selháním psa při signalizování (Hart et al., 1996). Náklady na jídlo a běžnou veterinární péči, popřípadě i péči v nemoci bývají také vnímány jako zátěž (Sachs-Ericsson et al., 2002; Rintala et al., 2008). Na druhou stranu jen 7,9 % účastníků Mowry et al. (1994) studie uvedlo finanční zátěž jako problém při vlastnění psa. Uvedli ale následující problémy: tahání na vodítku (23 %), přílišné štěkání (19 %), vykonávání potřeby uvnitř budovy (8 %) a vrčení a kousání (0,3 %).

V otevřených otázkách pak měli účastníci studie napsat, co jim vadí na vlastnění signálního psa. 13 % nic nenapsalo a 31,6 % napsalo, že nemají problémy. Z těch, kteří popsali nějaký problém, 23,4 % zmínilo starání se o psa, zahrnující krmení, péči o srst a zevnějšek psa a procházky, s čímž souhlasí i Rintala et al. (2008).

Nepříjemností může být také neúspěšné předání psa. Majitel a pes se k sobě nemusí hodit. Při studování úspěšnosti předání psa, byla ze 75 nových majitelů signálních psů jen 59,3% úspěšnost (Mowry et al., 1994).

V neposlední řadě může škodit rušení od okolních lidí, jako je mazlení a obecně rozptylování psa (Guest et al., 2006). Nejméně příjemnou spojitostí se signálním psem je však jeho odchod do důchodu nebo smrt (Sachs-Ericsson et al., 2002).

V následujících dvou tabulkách jsou uvedena průměrná procentuální zastoupení respondentů, kteří uvedli, že mají dané problémy a potěšení vyplývající z vlastnění signálního psa dle Hart et al. (1995).

Tab. 3 - Současné a očekávané problémy se signálními psy (Hart et al., 1995)

Problémy	Majitelé psů	Čekatelé na psa
Chování psa	50 %	13 %
Komplikace při cestování	31,60 %	26,10 %
Interaktivní chování psa	31,60 %	8,70 %
Samotářské chování psa	18,40 %	4,30 %
Péče o psa	18,40 %	4,30 %
Trénink psa pro signální práci	13,20 %	13 %
Chování přátel	10,50 %	0 %
Sbírání výkalů	0 %	17 %
Čas, peníze	0 %	13 %

Tab. 4 - Současná a očekávaná potěšení vyplývající z vlastnění signálního psa (Hart et al., 1995)

Potěšení	Majitelé psů	Čekatelé na psa
Společnost, láska	86,80 %	78,30 %
Signální práce psa	63,20 %	56,50 %
Bezpečnost	34,20 %	43,50 %
Pozorování psa při hraní nebo práci	18,40 %	8,70 %
Pocit pohody	18,40 %	4,30 %
Cvičení	10,50 %	21,70 %
Psí oddanost	10,50 %	0 %
Vlastnění psa	0 %	21,70 %
Osobní nezávislost	0 %	17,40 %
Rodinný pes	0 %	8,70 %
Pečování	0 %	8,70 %

4 Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat aktuální dostupné informace v oblasti signálních psů u nás i ve světě. V rámci úvodu do problematiky, práce popsala sluchové postižení a jeho kompenzaci a poté se již hlouběji věnovala asistenčním psům, konkrétně pak signálním.

Signální psi mají vliv na velkou řadu věcí. Dalo by se říct, že ovlivňují člověka na biopsychosociální úrovni. Mají totiž vliv na fyzické zdraví, díky větší aktivitě jejich majitelů, dále na snížení pocitu osamělosti, deprese, úzkosti a strachu a v sociální oblasti pomáhají lépe navazovat kontakty s jinými lidmi a také zajišťují lepší začlenění do společnosti. Jejich práce ovlivňuje nejen majitele, ale také jeho rodinu a přátele. Hlavní role těchto psů, tedy signalizace zvuků se uplatňuje především v oblasti bezpečí (signalizace kouřového a požárního alarmu, jedoucího nebo troubícího automobilu, pískající čajové konvice).

Dobře vycvičený a iniciativní pes může dokonce upozorňovat i na zvuky, k jejichž signalizaci nebyl vycvičen. Díky svým vrozeným schopnostem dokáže zobecňovat zvuky, které již označit umí a nové zvuky jsou jim podobné nebo s těmi původními souvisejí.

Na rozdíl od jiných asistenčních psů jsou organizace ve světě u signálních psů pro osoby se sluchovým postižením ochotny cvičit i psy z útulku nebo psy, které již osoby se sluchovým postižením vlastní. Nezáleží tedy na věku, barvě, plemeni ani velikosti. Psů, kteří speciální výcvik dokončí je přibližně 50 %.

Přestože zájem o signální psy roste, je stále problémem jejich financování, stejně jako u jiných asistenčních psů. Tito psi jsou v aspektu získávání financí znevýhodněni vůči vodícím psům, na které přispívá jako na kompenzační pomůcku v České republice stát. Toto znevýhodnění se však od listopadu roku 2016 zmírnilo díky nově vzniklým dotačním programům pro organizace, které cvičí asistenční psy, mezi které patří i psi signální.

5 Seznam použité literatury

5.1 Literatura

- Audrestch, H. M., Whelan, C. T., Grice, D., Asher, L., England, G. C. W., Freeman, S. L. 2015. Recognizing the value of assistance dogs in society. *Disability and Health Journal*. 8 (4). 469-474.
- Batt, L. S., Batt, M. S., Baguley, J. A., McGreevy, P. D. 2008. Factors associated with success in guide dog training. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*. 3 (4). 143-151.
- Berry, A., Borgi, M., Francia, N., Alleva, E., Cirulli, F. 2013. Use of Assistance and Therapy Dogs for Children with Autism Spectrum Disorders: A Critical Review of the Current Evidence. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*. 19 (2). 73-80.
- Boltynkov, A. 2014. *A Health care Economic Policy for Hearing Impairment*. Springer Gabler. Leipzig. 159 p. ISBN: 978-3-658-08236-9.
- Castellanos, I., Pisoni, D. B., Kronenberger, W. G., Beer, J. 2016. Neurocognitive function in deaf children with cochlear-implants: Early development and long-term outcomes. *The Oxford handbook of deaf studies in language*. 264-275.
- Collins, D. M., Fitzgerald, S. G., Sachs-Ericsson, N., Scherer, M., Cooper, R. A., Boninger, M. L. 2009. Psychosocial well-being and community participation of service dog partners. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*. 1 (1-2). 41-48.
- Česko. Zákon č. 329/2011 ze dne 13. října 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů č 329/2011*. Částka 115. s. 3970–3994. Dostupné z < <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=329&r=2011>>.

- Česko. Příloha č. 2 k vyhlášce č. 388/2011 Sb. ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. In: Sbírka zákonů České republiky. Částka 136/2011 Sb. Dostupné z <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388#prilohy>>.
- Ching, T. Y. C., Cupples, L. 2015. Phonological Awareness at 5 years of age in Children who use Hearing Aids or Cochlear Implants. *Perspect Hear Hear Disord Child*. 25 (2). 48–59.
- Douek, E. 2014. *Overcoming Deafness: The Story of Hearing and Language*. Imperial College Press. London. 269 p. ISBN: 978-1-78326-464-3.
- Duffy, D. L., Serpell, J. A. 2012. Predictive validity of a method for evaluating temperament in young guide and service dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 138 (1-2). 99-109.
- Galetová, Z. 2008. *Problematika asistenčních psů v ČR*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Praha. 128 s. ISBN: 978-80-7416-015-8.
- Gilbey, A., McNicholas, J., Collis, G. M. 2007. A Longitudinal Test of the Belief that Companion Animal Ownership Can Help Reduce Loneliness. *Anthrozoös*. 20 (4). 345-353.
- Gonder-Frederick, L., Rice, P., Warren, D., Vajda, K., Shepard, J. 2013. Diabetic Alert Dogs: A Preliminary Survey of Current Users. *Diabetes Care*. 36 (4). e47-e47.
- Guest, C. M., Collis, G. M., McNicholas, J. 2006. Hearing Dogs: A Longitudinal Study of Social and Psychological Effects on Deaf and Hard-of-Hearing Recipients. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 11 (2). 252-261.
- Hagebock, J. M., Beran, G. W. 1986. Animals Serving the Handicapped. *Iowa State University Veterinarian*. 48 (1). 20-27.

- Hall, S. S., MacMichael, J., Turner, A., Mills, D. S. 2017. A survey of the impact of owning a service dog on quality of life for individuals with physical and hearing disability: a pilot study. *Health and Quality of Life Outcomes*. 15 (1).
- Hart, L. A., Zasloff, R. L., Benfatto, A. M. 1995. The Pleasures and Problems of Hearing Dog Ownership. *Psychological Reports*. 77 (3). 969-970.
- Hart, L. A., Zasloff, R. L., Benfatto, A. M. 1996. The socializing role of hearing dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 47. 7-15.
- Herrmann, B. S., Brown, M. C., Eddington, D. K., Hancock, K. E., Lee, D. J. 2015. Auditory Brainstem Implant: Electrophysiologic Responses and Subject Perception. *Ear and Hearing*. 36 (3). 368-376.
- Hoffman, M. 2013. *Lend Me an Ear: Temperament, Selection and Training of the Hearing Dog*. Dogwise Publishing. Wenatchee, Washington. 220 p. ISBN: 978-1-61781-121-0.
- Horáková, R. 2012. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Portál. Praha. 160 s. ISBN: 978-80-262-0084-0.
- Hsu, Y., Serpell, J. A. 2003. Development and validation of a questionnaire for measuring behavior and temperament traits in pet dogs. *JAVM*. 223 (9). 1293-1300.
- Jones, A. C., Gosling, S. D. 2005. Temperament and personality in dogs (*Canis familiaris*): A review and evaluation of past research. *Applied Animal Behaviour Science*. 95 (1-2). 1-53.
- Koay, K. L., Lakatos, G., Syrdal, D. S., Gacsi, M., Bereczky, B., Dautenhahn, K., Miklosi, A., Walters, M. L. 2013. Hey! There is someone at your door. A hearing robot using visual communication signals of hearing dogs to communicate intent. In: 2013 IEEE Symposium on Artificial Life (ALife). IEEE. s. 90-97.

- Lane, D. R., McNicholas, J., Collis, G. M. 1998. Dogs for the disabled: benefits to recipients and welfare of the dog. *Applied Animal Behaviour Science*. 59. 49-60.
- Lejska, M. 2003. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Paido. Brno. 156 s. ISBN: 80-7315-038-7.
- Marschark, M., Hauser, P. C. 2012. *How Deaf Children Learn: What Parents and Teachers Need to Know*. Oxford University Press. New York. 156 p. ISBN: 978-0-19-538975-3.
- Matthies, C., Brill, S., Varallyay, C., Solymosi, L., Gelbrich, G., Roosen, K., Ernestus, R. I., Helms, J., Hagen, R., Mlynski, R., Shehata-Dieler, W., Müller, J. 2014. Auditory brainstem implants in neurofibromatosis Type 2: is open speech perception feasible? *Journal of Neurosurgery*. 120 (2). 546-558.
- Mowry, R. L., Carnahan, S., Watson, D. 1994. *A national study on the training, selection, and placement of hearing dogs*. University of Arkansas, Arkansas Rehabilitation Services. Arkansas. 82 p. ISBN: B0006R5BV0.
- Parenti, L., Wilson, M., Foreman, A. M., Wirth, O., Meade, B. J. 2015. Selecting Quality Service Dogs: Part 1: Morphological and Health Considerations. *The APDT chronicle of the dog*. 71–77.
- Parenti, L., Foreman, A., Meade, B. J., Wirth, O. 2013. A revised taxonomy of assistance animals. *Journal of Rehabilitation Research and Development*. 50 (6). 745-756.
- Rintala, D. H., Matamoros, R., Seitz, L. L. 2008. Effects of assistance dogs on persons with mobility or hearing impairments: A pilot study. *The Journal of Rehabilitation Research and Development*. 45 (4). 489-504.
- Robinson, C. L., Mancini, C., van der Linden, J., Guest, C., Harris, R. 2014. Canine-centered interface design. In: *Proceedings of the 32nd annual ACM conference on*

Human factors in computing systems - CHI '14. ACM Press. New York, New York, USA. s. 3757-3766.

- Robinson, L. M., Skiver Thompson, R., Ha, J. C. 2016. Puppy Temperament Assessments Predict Breed and American Kennel Club Group but Not Adult Temperament. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 19 (2). 101-114.
- Sachs-Ericsson, N., Hansen, N. K., Fitzgerald, S. 2002. Benefits of assistance dogs: A review. *Rehabilitation Psychology*. 47 (3). 251-277.
- Serpell, J. 1991. Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health and behaviour. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 84 (12). 717–720.
- Serpell, J. A., Hsu, Y. 2001. Development and validation of a novel method for evaluating behavior and temperament in guide dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 72 (4). 347-364.
- Schneider, L. A., Delfabbro, P. H., Burns, N. R. 2013. Temperament and lateralization in the domestic dog (*Canis familiaris*). *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research [online]*. 8 (3). 124-134.
- Smyth, C., Slevin, E. 2010. Experiences of Family Life with an Autism Assistance Dog. *Learning Disability Practice*. 13 (4). 12-17.
- Snášil, M. 2008. Dysplazie kyčelního kloubu u psů – etiologie, patogeneze, klinické projevy a diagnostika. *Veterinární klinika: časopis pro klinickou praxi zvířat zájmových chovů*. 5. 90-94.
- Solomon, O. 2010. What a Dog Can Do: Children with Autism and Therapy Dogs in Social Interaction. *Journal of the Society for Psychological Anthropology*. 38 (1). 143-166.

- Svartberg, K. 2002. Shyness–boldness predicts performance in working dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 79 (2). 157-174.
- Tomkins, L. M., Thomson, P. C., McGreevy, P. D. 2011. Behavioral and physiological predictors of guide dog success. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*. 6 (3). 178-187.
- Valentine, D., Kiddoo, M., LaFleur, B. 1993. Psychosocial Implications of Service Dog Ownership for People Who Have Mobility or Hearing Impairments. *Social Work in Health Care*. 19 (1). 109-125.
- Walther, S., Yamamoto, M., Thigpen, A. P., Garcia, A., Willits, N. H., Hart, L. A. 2017. Assistance Dogs: Historic Patterns and Roles of Dogs Placed by ADI or IGDF Accredited Facilities and by Non-Accredited U.S. Facilities. *Frontiers in Veterinary Science*. 4 (1). 1-14.
- Weiss, E., Greenberg, G. 1997. Service dog selection tests: Effectiveness for dogs from animal shelters. *Applied Animal Behaviour Science*. 53 (4). 297-308.
- Weiss, E. 2002. Selecting Shelter Dogs for Service Dog Training. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 5 (1). 43-62.
- Wilson, C. C., Barker, S. B. 2003. Challenges in Designing Human-Animal Interaction Research. *American Behavioral Scientist*. 47 (1). 16-28.
- Winkle, M., Crowe, T. K., Hendrix, I. 2012. Service Dogs and People with Physical Disabilities Partnerships: A Systematic Review. *Occupational Therapy International*. 19 (1). 54-66.
- Whitmarsh, L. 2009. The Benefits of Guide Dog Ownership. *Visual Impairment Research*. 7 (1). 27-42.

5.2 Internetové zdroje

- Assistance Dogs International. Assistance Dogs International: Types of Assistance Dogs [online]. 2017 [cit. 2017-08-09]. Dostupné z <<https://www.assistancedogsinternational.org/about-us/types-of-assistance-dogs/>>.
- Habáň, P. O dotace mohou nově žádat i organizace, které cvičí asistenční psy pro lidi s postižením [online]. MPSV. 16. listopadu 2016 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z <<https://www.mpsv.cz/cs/28891>>.
- Helppes - Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s. Helppes [online]. [b.r.] [cit. 2017-08-25]. Dostupné z <<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/casto-kladene-otazky-a-odpovedi/>>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. MPSV.CZ: Dotace organizacím cvičícím asistenční psy [online]. 6. dubna 2017a [cit. 2017-08-25]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/28534>>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dotace organizacím cvičícím asistenční psy [online]. 6. dubna 2017b [cit. 2017-08-25]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/30190/Tabulka_vysledky_dotacniho_rizeni_pro_rok_2017.pdf>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Metodika Ministerstva práce a sociálních věcí pro poskytnutí dotace organizacím cvičícím asistenční psy pro rok 2018 [online]. 30. října 2017c [cit. 2018-03-31]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/32019/PM-32_2017_dotace_na_vycvik_AP_pro_rok_2018.pdf>.
- World Health Organization. WHO Grades of hearing impairment [online]. 2017 [cit. 2017-08-07]. Dostupné z <http://www.who.int/pbd/deafness/hearing_impairment_grades/en/>.
- World Health Organization. WHO Deafness and hearing loss [online]. Únor 2017 [cit. 2017-08-07]. Dostupné z <<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>>.

6 Seznam tabulek

Tab. 1 - Klasifikace ztráty sluchu	3
Tab. 2 - Dotace pro organizace cvičící asistenční psy pro rok 2017	25
Tab. 3 - Současné a očekávané problémy se signálními psy	31
Tab. 4 - Současná a očekávaná potěšení vyplývající z vlastnění signálního psa.....	31